

דכירנא, כד הוינא טליא, לאחר תפילת ליל ראש השנה, היה אבי הגאון שליט"א נותן ידי בידו וצועד עמי ברחובותיה של עיר, לקיים מנהג אשכנז שכתבו בעל הטורים בסימן תקפ"ב 'נוהגין באשכנז כל אחד מבקר לחבירו ואומר לו תכתב בשנה טובה', וכמנהג מהרי"ל 'כשיוצאים מבית הכנסת יאמר אדם לחבירו תגזר ותחתם בשנה טובה, וכן מסבבים אחר כך אף מבית לבית'.

צועדים היינו ברחובותיה של עיר, 'מסבבים מבית לבית', מביתו של אדוני זקני שליט"א שנתן ידיו על ראשו וברכנו, לביתו של הצדיק מבלייץ נוחו עדן שהיו פניו מאירות באותו לילה כמלאך אלקים, עיניו נוצצות כמרגליות, ופיו מברכני בשפת היידיש.

צועדים היינו ברחובותיה של עיר, ואבא היה מקרני דרך הילוכו את פסוקי המלכויות, הזכרונות והשופרות. היה מגלה בהם מטמוניות, מדקדק דקדוקים, ממשיל משלים ומתאר תיאורים נשגבים. חורז פסוק לפסוק, עניין לעניין, עד שהגענו לפתע לשולחן החג בביתנו.

מאז נכנסו פסוקים הקדושים הללו לסתרי לבבי, הניעו בהם נימים נסתרים, הייתי ממשמש בהם כמי שממשמש אתרוג הדור ואינו שבע מהביט בו, כל זמן שאתה ממשמש בהם אתה מוצא טעם.

בדפים אלו, ניסיתי לתרגם רגשות קודש שנבטו בי למילים ומחשבות.

חילקתי הדברים לשני חלקים.

החלק הראשון כולל פרקי מבוא לעבודת מלכויות וזכרונות ושופרות. החלק השני כולל ביאורים קצרים על פסוקי מז"ש. חלק זה מיוסד על מה ששמעתי מאבא מארי, ממה שלמדתי מקונטרס 'סם תם' שלו ומשיעורי אבי אבא רבי יעקב דב הלוי זצ"ל, וממה שזכיתי ללמוד יחד עם תלמידי ישיבת תפארת צבי בראשות הגר"א צוקרברג לזכרו תאוות נפש, עם חברי בית הכנסת 'שטיבל' בגבעת המבחר שבראשות רבינו דניאל בלסקי שליט"א, ועם רבני כוללי 'אחוות תורה' שבנשיאות מורינו הגר"ד לייבל שליט"א.

אין ספק שלא הצליחה המלאכה. המילים המעורבבות נוזפות בי בתמיהה: מה זה עלה על דעתך לבטא המיית לב בניסוחים שכלתניים?! המשפטים המפותלים לועגים לי: מה זה חשבת לפרוט לפרוט דלות מטמוניות נסתרות?

אבל – אני משיב להם – לא בשבילי ניסיתי, כי אם בשביל חברי, נערים צעירים, חלקם מרחוק באו, שמתקשים להבין את יסודות העבודה והתפילה בראש השנה. הם שואלים שאלות לוגיות, ומבקשים להם ניסוחים ולא נעימות.

הלוואי ישובו המילים וייהפכו בליבם לתווים.

אברהם משה ברבי אהרן יהודה הלוי

"למה הוא מזכיר?! רחמנא אמר אידכר!"
(ראש השנה לב,א)

רחמנא אמר אידכר

שאלה:

בכל שנה בימי ראש השנה, אני מוצא את עצמי מדפדף במחזור, מדפדף ומדפדף... אני מחפש שוב ושוב היכן אמצא את 'התפילה שלי'... יש לי כ"כ הרבה על מה להתפלל – על בריאות, פרנסה, נחת מהילדים, שלום בית, ועוד קצת פרנסה... ואינני מוצא בין דפי המחזור שום תפילה שעוסקת בכל אלו. זה ממש מפתיע אותי – הייתי בטוח שתפילת ראש השנה תכלול בקשות רבות על כל צרכי הכלל והפרט, פרנסה וכלכלה, חיים ושפע, לכל הפחות כמו י"ג ברכות האמצעיות שבתפילת ימות החול.

והנה, אני מדפדף ומדפדף ולא מוצא שום תפילה כלבבי. אני מוצא תפילות על מלכויות, זכרונות ושופרות, גאולה, מלכות שמים – אבל היכן הן התפילות שלי? התפילות על הדין, על החיים, על כל הדברים שעושים את החיים לטובים? בדלית ברירה, אני מוצא סיפוק ב'הוספות' שנהגו ישראל להוסיף לתפילה – ב'זכרנו לחיים', ב'אבינו מלכנו', ב'נתנה תוקף' וב'לא-ל עורך דין'... שם אני מזיל דמעות כמים, מתרגש ומתחנן.

זה מאד מטריד אותי – למה לא תקנו שום תפילה על עיקר דאגתנו ביום הזה, על מה שמטריד כל יהודי ביום הזה – הן ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפנינו!

תשובה:

קראתי את שאלתך בלב כואב. למה כואב? כי התברר לי יקירי שעדיין לא טעמת מעורך 'ראש השנה' אמיתי כראוי.

בראש השנה איננו **מבקשים** על כל מה שהזכרת, אלא אנו **פועלים** בעצמנו את כל מה שהזכרת – אנו מכניסים זכרוננו לפנינו לטובה! בראש השנה אנחנו אלו שנאמר להם "המזכירים את ה' – אל דמי לכם!" יש לנו כוח עצום "להזכיר את ה'". בראש השנה היהודי עומד לפני ולפנים, כעומד בתוך קדש הקדשים, ושם הוא מזכיר אותנו לטובה. אנחנו משפיעים אז על הפרט ועל הכלל, על חיים ועל בריאות, על חינוך ועל שלום בית, על זיווג הגון ועל זש"ק, על פרנסה ועל דיור, על תפילה ועל לימוד, על אמונה ועל בטחון, על שמחה ועל סיפוק, הכל נקבע אז ע"י עבודתנו!

רחמנא אמר אידכר

בודאי אתה קורא ואומר לעצמך:

"היכן עושים אנו בתפילתנו את כל זה?"

הרי זו בדיוק היתה שאלתי: למה ביום כזה - בו אני מרגיש צורך עצום להציל אותי ואת אשתי ואת ילדי היקרים מכל מיני גזירות וסכנות, קשיים ותסכולים - אני צריך להתפלל על מלכות ה' בעולמו. כמובן שמלכות ה' חשובה לי מאד, והייתי שמח לייחד לזה יום מיוחד שבו נמליך את ה' ונתפלל על גילוי מלכותו, אבל מדוע לקבוע זאת דוקא ביום הכי 'עמוס' בו הזמינו אותי למשפט על מעשי וחורצים את גורלי..."

הסכת ושמע, ידידי, ובעז"ה יובן לך.

בראש השנה אנו מבינים שכל המאורעות המתרחשים בעולם הזה, הטובות והרעות, המלחמה והשלום, המניעות והתככים, השמחה והעצב, הכל הכל חלק ממלכות ה' בעולם, אין כאן שלל מאורעות נפרדים שיש לדון על כל אחד בנפרד, אלא הכל חלק מתכנית אחת גדולה, מורכבת מאד, קשורה וסבוכה זה בזה, חשבונות מורכבים ומפותלים – שאורגים יחד את התכנית הגדולה – להמליך את הקב"ה בעולמו.

בראש השנה אנו קובעים כיצד ובאיזה אופן תתבטא השנה מלכות ה', ובעיקר אנו קובעים איזה מקום יהיה 'לנו' בתוך מלכותו יתברך, וכפועל יוצא מזה – אלו מאורעות והתמודדויות יפקדו אותנו.

אנחנו קובעים איזו מלכות תמלוך עלינו, באלו מידות והנהגות תתבטא אותה מלכות.

הלא ידעת, יקירי, כי המלוכה יכולה להתבטא באופנים שונים ומגוונים: בדין או ברחמים, בהשפעה או בממשלה, בכוח או בחסד, באצילות או בעוצמה.

תבין, בראש השנה המבט שלנו 'גדול' יותר – הרי אם למשל תתפלל על ה'אובר' בבנק, ותתקבל תפילתך, אך לפתע תתרחש מריבה גדולה בתוך ביתך – הרי התברר שלא פעלת כלום!

ברשותך, נגדיל עוד מעט את המבט –

גם אם נניח לרגע שתדע לבקש את הבקשות הנכונות, ואתה באמת תהיה השנה מאושר, מה יהיה על השוכבים במחלקות האונקולוגיות? מה עם מעוכבי הזיווג? מה עם האסירים המדוכאים בבתי סוהר? מה עם היתומים והאלמנות? מה עם הבחורים המבולבלים שאיבדו טעם בלימוד ובעבודת ה' והם שוקעים בתאוות ופיתויים? מה עם הוריהם הבוכים?... אתה לא אכזרי לענות לי: רק לעצמי אני דואג, נכון?

בראש השנה אנו מבינים שכל הדאגות, הצרות, המועקות – אמנם מתבטאות באופנים שונים ומשונים אך באמת הן כולן נקודה אחת ויחידה – העדר מלכות שמים.

רחמנא אמר אידכר

כאשר ה' מולך עלינו – טוב לנו, כאשר הוא מסתיר את מלכותו – רע לנו.

בכתובים רבים אנו רואים שמלכות ה' גורמת שמחה בכל הבריאה "ישמחו ה' ותגל הארץ ויאמרו בגויים ה' מלך", "ה' מלך תגל הארץ, ישמחו איים רבים", ועוד ועוד. מדוע המלכות תגרום לנו שמחה?

כי מי שמרגיש שהוא חלק מממלכה שברשותה אוצרות האושר והנחת והשלווה והרוגע, הוא שמח. קירבת האלקים נותנת לנו רוממות אדירה שמעלה אותנו לפסגות, וגילוי המלכות היא ההרגשה החזקה והעוצמתית ביותר של "ה' אחד", הכל ממנו, וכל מה שאנו צריכים זה להיות קרובים לנו, ואז ממילא מושפע עלינו כל העונג והאושר. לכן "ה' אחד" הוא פסוק אחרון במלכויות.

"כדי שתמליכוני עליכם" זהו שחר, בדיוק כמו "כדי שיעלה זיכרונכם לפני לטובה", וכמו "כדי תתברך לכם תבואה שבשדות".

כאשר הקב"ה מולך עליך – אתה שייך למלכות, וממילא מקבל ממנה שפע של חיים, שלווה, פרנסה, בריאות, רוגע. כל אלו אינם הפקר! הם אוצרות המלוכה, המוענקות לפי צורך המלכות.

לכן אינך מוצא את התפילות על צרכיך הפרטיים, כי אמנם להתפלל על זה זהו דבר נפלא, אבל בראש השנה אנו באים 'לתקן' ו'לעורר', זה אי אפשר לעשות על ידי פירוט הפרטים המעציבים אותך, שהם משתנים ומתחלפים בכל עת, אלא על ידי נגיעה בשורשי הדברים, בסיבת כל הסיבות – מלכות ה'.

***

באיזה אופן נוכל לקבוע את מלכות ה'? הרי אנו התוצאה ממלכות ה', אנחנו חלק מן הבריאה, ואיך נוכל להשפיע על ההנהגות שמעל המלכות, שיוצרות וקובעות את כללי המלוכה?

לצורך זה לימד אותנו הקב"ה להשתמש בכלי מיוחד שהוא קדם לעולם, על פיו נברא העולם "פסוקי התורה הקדושה".

הרי הקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, כאשר אנחנו נכנסים לפני ה' ואומרים לפניו פסוקים מן התורה שמדברים על מלכות ה', אנו מעוררים בזה את המלוכה, כי לתורה יש כוח להשפיע על בריאת העולם המחודשת בראש השנה – איזו הנהגת מלכות תשלט בה, וכמה היא תתגלה וכו'.

***

עבודתנו מחולקת לשלושה חלקים: מלכויות, זכרונות ושופרות.

במלכויות אנו משפיעים השפעה אוניברסלית – עד כמה תתגלה מלכות ה' בעולם.
בזכרונות אנו משפיעים השפעה פרטנית – עד כמה כל פרט ופרט מחיינו יהיה חלק מגילוי מלכותו "יזכר לטובה" ולא יהיה חלילה חלק מהרע הנלחם בגילוי מלכותו.
בשופרות אנו משפיעים השפעה עתידית – עד כמה יביאו פרטים אלו אל התכלית – הגאולה הנצחית, הגילוי השלם.

זהו בכללות ובצורה פשוטה, אבל אתה יודע יקירי ש'מלכויות זכרונות ושופרות מעכבים זו את זו' כלומר, מי שאיננו יכול לומר מאיזו סיבה ברכת מלכויות איננו יכול לברך רק זכרונות ושופרות, כי הם שלושה דברים המשתלבים יחד לעניין אחד, הם מעכבים זה את זה, אינם יכולים זה בלא זה.

מדוע? למה אי אפשר לפחות להזכיר את ה'זכרונות'? או לומר את ה'שופרות' לבדם?

בשביל להבין זאת ועוד שאלות שבודאי מתחילות להתנוצץ במוחך המהיר, הבה נעמיק יותר בעבודת ראש השנה, כיצד אנחנו משפיעים בראש השנה על כל מאורעות השנה:

***

רחמנא אמר אידכר

פרק א

חיים אנו בעולם גשמי, וממילא – מוגבל. בשביל לעשות או ליצור בו דבר, עלינו לעבור ג' שלבים: שלב התכנון, שלב הביצוע ושלב התכלית.

לדוגמא:

אדם מחליט לבנות וילה מפוארת לבנו אהובו, דבר ראשון הוא מתכנן את הוילה, משרטט את החדרים, המרפסות, הפרוזדורים והמטבח, את הגינה רחבת הידים, את הגג האדום וכו'. אילו היה יכול להסתפק בשלב זה של התכנון, ומיד היתה הוילה נוצרת כבמטה קסם, היה האבא שמח מאד לדלג על שלב הביצוע, ולעבור מיד מן התכנון אל התכלית – להכניס את בנו לארמון החלומות שבנה עבורו. אבל אנו איננו עוסקים בעולם דמיוני אלא בעולמנו שלנו, ובעולם הזה הדרך משלב התכנון לשלב התכלית עוברת בשלב הביצוע המייגע.

יש דמיון גדול בין שלב התכנון הראשון לבין שלב התכלית האחרון, שכן בשניהם, גם בשעה שהוא מתכנן ומשרטט את הוילה לחדריה ופרטיה וגם בשעה שהוא מעניק לבנו את המפתחות אליה, האדם ניצב בפני התמונה השלימה של הוילה הגדולה ורחבת הידים – בתחילה היא משורטטת ומתוכננת ולבסוף היא ממומשת ומוחשית. גם מבחינת רגשות האדם דומה התכנון לתכלית – שניהם נעשים מתוך רגשות אהבה עצומה לבנו היחיד, ובתשוקה להעניק לו את הטוב ביחיד. שונה מהם הוא שלב הביצוע, בו מקבלת התכנית צורה ממשית והמחשבה הופכת למעשה. שלב זה אינו נעשה מתוך עוצמת רגשות ושאר רוח כמו שלבי התכנון והתכלית, שכן בשלב זה האדם מצטמצם לפרטים, מדקדק בקטנות, משיג אישורים, מגייס פועלים, מפקח על העבודה, נוזף במתרשלים, מזיע בשמש הקופחת, ואולי אף רטן מדי פעם...

זהו שלב הביצוע המוביל מן התכנון אל התכלית.

דוגמא נוספת:

אמא חובקת עולל זעיר, היא אוחזת בו באהבה משמיעה לו קולות צחקוק והוא משיב לה בגרגור עליז... היא מרגישה אליו אהבה אין סופית, ומבטיחה לעצמה להעניק לו הכל, רק שיהיה מאושר ושמח כל חייו... אך, כמה חבל, הדרך לעשותו 'מאושר ושמח כל חייו', עוברת בשלב הביצוע, שנים של חינוך וגידול. בשלב זה אין האמא יכולה להרגיש בקביעות את אותה הרגשה בראשיתית של אהבה והעניקה בלי גבול, שכן היא טרודה ועמוסה באלפי פרטים קטנים הנצרכים בשביל יישום אותה הרגשה נפלאה. בישול וכיבוס, מקלחות והשכבה, דאגה וטירדה, הקניית משמעת, והתמודדות עם מרד נעורים...

רחמנא אמר אידכר

מלבד זאת, בשלב זה האמא אינה יכולה להעניק לבנה כל חפצו ותשוקתו בלי גבול ומידה, שכן פינוק יתר רק יקלקל את נפשו הרכה, היא מוכרחה איפוא להעמיד בפניו גבולות וכללים, זמנים ומטלות, ואף נזיפות ועונשים... האהבה הגדולה והאין סופית נכנסת לתוך כלים מוגבלים של חיי המעשה.

אמנם השלב השלישי חוזר ודומה לשלב הראשון – כאשר היא זוכה לראות את בנה גדל לאיש ת"ח, מקים משפחה לתפארת, והיא מארחת את בניו-נכדיה המקסימים, שוב פורצת לה אותה אהבה ראשונה בראשיתית, היא מעניקה להם מתנות ומיני מתיקה בלי הגבלה, מצחקקת איתם בהנאה גדולה מתוך סיפוק נפש לראות את פירות עמלה וטירחתה... טוב אחרית דבר – מראשיתו. האחרית יונקת מהראשית.

השלב האמצעי, שלב הביצוע, טומן בחובו סכנה גדולה. שמא מתוך ההצטמצמות לפרטים מעשיים, ההגבלות והקשיים, ישכחו שלבי התכנון והתכלית, 'מאין באת ולאן אתה הולך'... האבא שעמל כמה שנים על בניית הווילה לבנו, יכול לשכוח במהלכה את רגש האהבה שדחף אותו להתחיל בפרויקט השאפתני הזה, את המטרה הנפלאה שלשמה הוא עמל, להעניק לבנו אהוב את הטוב ביותר... הוא מסתובב כל היום בין גבעות חול וערימות לבנים, פועלים מיוזעים וחלקי בניין... ואינו מצליח לראות בתוך כל זה את המהות האמיתית של המתרחש כאן... מתנה גדולה לבנו יחידו...

האמא העייפה, שנוזפת (ואולי סוטרת...) בבנה השובב שניפץ בפעם השלישית את זגוגית החלון... אינה מצליחה לראות בו את התינוק המדהים בעל החיור הכובש והעיניים הבורקות... היא גם לא רואה בעיני רוחה את התלמיד חכם המבריק, בעל המשפחה המקסימה, שעתידי לצמוח מ'הבן יקיר' הזה...
אך –

מדי פעם מבליח בראשה זכרון מתוק של ילד שעשועים... והוא מאיר באור אחר את השובב המופרע שלה... כאשר זה קורה היא 'מעגלת קצוות', לא מדקדקת בפרטים קטנים, ומעניקה לו סתם כך, בלי שום סיבה או כלל, ממתק מפתיע! שכן, האהבה הראשונה הזו ששלחה אליה קרניים, אינה מותנית באיזו התנהגות או מעשה... אהבה טהורה, לעשות לו טוב. לפעמים היא עוצמת עיניים וחושבת על היעד הנפלא, לגדל שבט של עבדי ה'... וגם אז היא כבר אינה רוגזת כל כך כשהיא מגלה את אשר עולל... שהרי הכל זמני וחולף בדרך אל היעד הגדול והנצחי...

משום שאם הטובה היתה מושפעת בקלות – היא היתה מתמוססת!
אם האב יכול היה לבנות ארמון במטה קסם – לא היה בכך שום מתנה מיוחדת,

מוכרחים אנו בשביל להשיג את הטובה, לעמול עליה, להשתדל להשיג אותה בתוך מגבלות המציאות, טרדות החיים, חוקים וגזירות, שכר ועונש וכו' וכו'.

* * *

רחמנא אמר אידכר

הקב"ה ברא בראש השנה את האדם, לשם מה? 'להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו', התכנון הוא להביא את העולם ואת האדם לתיקון שלם, לטובה נצחית, להנאה אמיתית ועונג אין סופי.

אך בשביל להשפיע את כל זאת על העולם הגשמי, מוכרח שיהיה דרך של ביצוע, הגבלות וכללים, מצוות וסייגים, אזהרות ועונשים... אי אפשר להשפיע את כל הטובה בעולמנו המוגבל, מבלי להגביל גם את הטובה לדפוסים וחוקים...
אך עלינו לזכור ששלב זה אינו התכלית, הוא רק מוביל אותנו אל השלב השלישי – שלב התכלית, כאשר יבוא העולם על תיקונו והקב"ה ישפיע עלינו עונג וחסד בלי קץ ושיעור.

מה הסיבה באמת שצריך התכנון לעבור דרך ביצוע על מנת להגיע לתכליתו?
למה באמת ברא הקב"ה את עולמו באופן זה שבין התכנון לתכלית עובר שלב מייגע של ביצוע? מדוע שהאב לא יוכל לבנות את היולה לבנו במטה קסם? מדוע שהאמא לא תוכל בקלילות להעניק לבנה את כל הטובות שהיא מאחלת לו?

כי אם האב היה יכול במטה קסם לבנות לבנו ארמון פלאות, לא היה בזה שום ביטוי אהבה. בנו לא היה שמח ומתרגש ומתמלא אהבה.
אם האמא תעניק לבנה את כל הטובות שבעולם, הוא לא יעריך ויהנה משום אחת מהן. אם הטובה לא מוגבלת, איננו חושקים בה כלל!

אם היינו יכולים לקבל את כל חלומותינו בלי אף התנייה או מאמץ וכו', לא היו לנו חלומות! מחקרים גילו את הנתון המעניין שבמדינות בהן רמת החיים גבוהה, אין מלחמות, אין מתיחות – שיעור ההתאבדויות גבוה יותר! מדוע? משום שמי שיש לו הכל – אין לו כלום... אין לו לאן לשאוף, הוא לא מעריך את מה שיש לו, והוא מרגיש ריקני.

האדם יכול להרגיש הנאה רק ביחס לצער, וצער רק ביחס להנאה. זאת הסיבה שאיננו מצטערים על כך שאין 3 ידיים, כי איננו מכירים אפשרות כזאת, אילו לכל העולם היו 3 ידיים ולנו רק 2, הרי היינו מוגבלים ונכים ומסכנים ואומללים.
אם יהיה לנו הכל – לא יהיה לנו כלום. האדם נהנה ממה שיש לו ויכול היה לא להיות לו. [נרמז לדבר, כל עולם המחשוב שהוא מנהל את עולמנו בעשורים האחרונים, מבוסס כולו על 'שפה אחת' – יש מול אין, חיבור חשמלי וניתוק חשמלי, זה מניע עולם שלם].
לכן כאשר הקב"ה נותן לנו הטבה הוא צריך להעמיד כנגדה העדר שלה, רק אז נוכל להרגיש את ההטבה. מוכרח להיות אפשרות לקבל את ההטבה ואפשרות לקבל את ההעדר, ההרעה. אבל, **בל נשכח, כל זה הוא רק אמצעי ולא מטרה. התכלית היא שנקבל את ההטבה, הקב"ה רוצה להטיב לנו, ואילו הדין הוא רק הדרך לעשות זאת.**

***

רחמנא אמר אידכר

כל השנה, אנו נמצאים בעיצומו של שלב הביצוע, המוגבל בדינים ומשפטים, בראש השנה אנו טועמים טעימה מהשלב הראשון של 'זה היום תחילת מעשיך' ומהשלב האחרון של 'מלך על כל העולם כולו בכבודך'.

בראש השנה, הקב"ה מחדש את הבריאה, וממילא קובע את הגדרים והכלים, כמה ואיך למי ומתי יושפע חסדו בשנה הקרובה. זהו פחד-פחדים, נורא ואיום, איך נזכה לעמוד במשפט של הקב"ה.

אך הקב"ה בחסדו נתן לנו עצה נפלאה לזה, דוקא מחמת הפחד ממשפט ה' אנו נמשכים להתבונן אל התמונה השלימה והנפלאה, של הראשית והאחרית, התכנון והתכלית. לראות שבעצם רצון ה' הוא להשפיע עלינו טובה בלי גבול ושיעור, וכל התנאים וההגבלות, המשפט על הפרטים והמעשים, אינם אלא בשביל להביא אותנו אל התכלית הגדולה והאין סופית – גילוי מלכותו עלינו וההתענגות עליו.

כאשר אנו מתבוננים בזה ומזכירים לפנינו את הרצון הראשון והתכלית הסופית – להיטיב לנו, עולה זכרון זה לפנינו ומעורר כביכול את אהבתו הראשונה שמחמתה ברא את עולמו, עולם חסד יבנה, להיטיב עם ברואיו, ואהבה זו יכולה להתגבר אף על הדינים הקשים ביותר, שכן גם בתוך עולם המשפט, הכללים והחוקים, כאשר מתעורר הרצון העליון הראשוני, סיבת הסיבות, הוא מבטל וממתיק את הדין.

לכן נקרא ראש השנה 'אורי', כי אז אנו רואים את המציאות באור אמיתי. כל השנה אין אנו מתעסקים בתכנון הבריאה או בשלב הגאולה והתיקון אלא משתדלים לקיים את שלב הביצוע על הצד הטוב ביותר, שלב זה כאמור מטשטש את המציאות האמיתית, אבל בראש השנה אנו מתבוננים על המציאות בפרספקטיבה נכונה – למה אנו כאן ולכן מועדות פנינו.

מלכיות – הרעיון הגדול, **זכרונות** – ביצוע בפרטים קטנים ויומיומיים. העבודה שלנו לראות את הביטוי של הרעיון הנשגב בהתמודדות הסיזיפית של הפרטים הקטנים - - - - 'אשרי איש שלא ישכחך' 'ולא שכחתי' – מלברך' כי הברכות הם המסמלות רעיון זה, כל שתיית מים, כל יציאה לשירותים, היא הזדמנות לראות בזה ביטוי למלכות ה'.

במלכיות אנו מביטים בפרספקטיבה של מרחבי היקום. האדם רואה את עצמו כחלק מהבריאה כולה, אנושות ובעלי חיים, עופות ודגיגים, צמחים ופרפרים, יבשות וימים, הרים ועמקים, מדבריות ויערות, שמים, עננים, רבבות כוכבים, מערכות שמיים, גלקסיות, גדודי מלאכים, שרפים ואופנים – הוא מרגיש חלק מיצירה ענקית של מלכות ה'. הוא בעצם איש קטן שמבקר בתוך ארמון מלוכה מפואר עצום ממדים.

בזכרונות הוא מביט בפרספקטיבה של פרטי מאורעות האנושות לדורותיה, מאדם הראשון ועד עתה, נערים וזקנים, בחורים ובתולות, ילדים וילדות, עמים שונים, שבטים מגוונים, מדינות עולות ויורדות - שעל כל אחד מהם עובר אין ספור התפתחויות והתמודדויות, סבל ועונג, עצב ושמחה, רוגע ודאגה, מריבה ושלוה, כישלון והצלחה, אכילה ושינה, לימוד ובחינה, סערות וסופות, שרב ויובש, מוות וחיים, וכל פרט ופרט מטריליוני-טריליוני המאורעות הללו –

רחמנא אמר אידכר

הפרטיים והציבוריים, הלאומיים והמדינתיים - מחושב ומדוקדק ונארג בחכמה על מנת להגביר את הטוב על הרע, להביא את גמול הרעה ואת שכר הטובה. הכל מסובב בחכמה עצומה בהשגחה מפותלת - מאורעות שאירעו לפני מאות שנים נותנים את פירותיהם ותכליתם כיום, ירידה בבורסה במזרח הרחוק מיועדת לייסר איזה יהודי מתל אביב - וכמובן יש לה מלבד זאת עוד רבבות ייעודים שונים ומגוונים - וכו' וכו'. כל מאורע שלנו הוא חלק ממערכת עצומה של מאורעות מחושבים ומתואמים ומגיבים זה לזה, על מנת להביא אותנו אל הטוב ולהסיר מאתנו את הרע. הכוח הזה - שפעולה או מאורע שהתרחשו לפני אלפי שנים יתנו את תוצאותיהם בשנה זו, זהו הכוח של זיכרון. אצלנו בני האדם - אם מישהו היטיב לנו לפני חמישים שנה, חל על זה חוק ההתיישנות... כבר איננו זוכרים זאת, כל שכן כאשר הוא עשה זאת לפני אלפי שנים, אבל בעולמו של הקב"ה יש כוח לכל מעשה של אדם להיזכר ולתת את פירותיו גם לאחר אלפי שנים. אנו צריכים להיות אלו 'המזכירים את השם' שמכניסים לפנינו זכרונות לטובה, שיעוררו חסד ורחמים ויבטלו גזירות רעות וקשות.

בשופרות האדם מביט בפרספקטיבה של ציר הזמן, הוא רואה את עצמו כחלק מתהליך עצום שמתחיל באדם הראשון וממשיך עד ביאת המשיח, כל המאורעות שפוקדים אותו ואת כל העולם - כמו שהתבונן בעבודת הזכרונות - אינם אלא חלק מהתוכנית הגדולה להביא את העולם כולו לתיקון, להתגלות אלוקית עצומה, "וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר". בשופרות אנו רואים את ההווה בצילו של העתיד הנפלא. החפץ חיים כבר אמר לפני מאה שנים שאנו נמצאים במרחק של פסיעה אחת בודדת לפני המשיח, והוא לא טעה, מאז ועד עתה אנו עומדים קרוב-קרוב-קרוב אל המשיח, מרחק של נגיעה ממנו. מה זה מוסיף לנו? שאנו שומעים כבר את פעמי המשיח, אנו מרגישים את ההתרחשויות הסוערות שלא היו כמותם אלפי שנים, אנו יראים מחבלי משיח שונים ומשונים שמציפים אותנו, אנחנו מרגישים חלק מיצירת העתיד הנשגב, שאוטוטו מגיע.

נמצא איפוא, שה'מלכויות' הוא הרעיון העצום, זכרונות הוא הפרטי פרטים, ובשופרות אנו רואים כיצד ע"י הפרטי פרטים של הזכרונות יתגלה ויתממש הרעיון העצום של המלכויות.

ג' משמעויות הללו מתבטאות בתקיעת שופר כאחד:

הוא מבטא 'הוד מלכות'.

הוא מעורר יראה ופחד, שבירה ודין.

הוא משמיע בשורה וגאולה, שחרור וניצחון.

יש אומרים שזהו 'תקיעה - תרועה - תקיעה', תקיעת המלכות מביאה לידי תרועה ודין שתכליתה היא תקיעת שופר גדול לחרותנו, בזה אנו מכניסים את הדין לתוך המשמעות שלו, ממה הוא נובע ולמה הוא מביא.

רחמנא אמר אידכר

אכן במלכויות, אנו מתמקדים כמובן בעיקר במשמעות של המלכה [אף שכאמור חלק מן המלכות מתבטא בד"ן ובהתגלות]. ובזכרונות אנו מתמקדים בעיקר במובן של יראה וזעקה. ובשופרות אנו מתמקדים במובן של התגלות וגאולה, הופעה ובשורה, שחרור וחירות.

***

פרק ב

בפרק הקודם סיפרנו על אמא שמחנכת את בנה על ידי הצבת גבולות ודחיית סיפוקים, כללים ואזהרות, פרסים ועונשים, אבל כאשר מתעורר בליבה הסיבה שהיא עוסקת בכל זה – אהבתה הראשונית הטהורה לפרי בטנה, היא פורצת את הגבולות והחוקים ומעניקה לו את מאווייו בלי תנאי והגבלה.

אך – מה יהיה כאשר האמא שולחת את בנה לבית הספר, ומפקידה את חינוכו בידי ההנהלה והמורים, ומבקשת מהם להקנות לו דעת ומידות, להציב לו גבולות וכללים, משמעת וציות. אם הם יחליטו יום אחד, סתם כך, לפרוץ את הגבולות, ולהודיע על 'יום חופשי' בבית הספר, בו כל ילד שקיבל 40 במבחן מקבל פרס כאילו קיבל 90... הם ימעלו בתפקידם שקיבלו על עצמם.

שכן הם אינם שייכים לשלב התכנון, הם בסך הכל ממונים שהופקדו על שלב הביצוע של יצירת כלים ממשיים, אין להם זכות 'לעגל פינות' ולהיזכר באהבתה הראשונית של האם...

כך הוא הדבר בממלכה - המחוקק (המלך או הפרלמנט), שרוצה להטיב לאזרחים, קבע לצורך כך מערכת של כללים וחוקים, הגבולות וסייגים. אי אפשר לחלק סתם כך להמונים שטרות של כסף בלי גבול ומידה, להרשות לכל אחד לעשות ככל העולה על רוחו, שכן אז לא תהיה כאן טובה אלא אנדרלמוסיה...

אבל את היישום והביצוע, הפקידו בידי מערכת נפרדת מן המחוקק עצמו, כדי שלא תהיה השפעה מדי גדולה של השורש (הרצון להיטיב לאזרחים) ושל התכלית (להביא את האזרחים למצב אידיאלי), על השלב האמצעי – הביצוע.

לפעמים החוק עומד מעל המחוקק, וסותר את כוונתו בתכלית, ואף על פי כן אם יוכל המחוקק לומר 'את זה לא רציתי' לא יהיה שום משמעות לחוק, הכל יהיה כפי רצון המחוקק בלבד, ואז איבדנו את היכולת להגביל את הטובה ולצמצמה על מנת לבצע אותה בפועל.

דוגמא:

בשנה הקודמת סערה הארץ אודות חייל שירה למוות במחבל שבא לרצוח יהודים לאחר שהמחבל כבר 'נוטרל', ההמונים דרשו לזכות אותו לחופשי כי לא יתכן שנעניש חייל גיבור על אשר הרג מחבל שפל, אבל דרישה כזו איננה יכולה להתקבל בתוך מערכת משפטית שרק התקוממה יותר ויותר למול הדרישה הזו – הוא עבר על החוק במזיד, הוא רצח ללא משפט.

מה שייך לכאן שהוא חייל מובחר? מה שייך שהנרצח חטא כמה דקות קודם בפשע חמור? זהו המאפיין של הדין והמשפט, הוא איננו יכול להתגמש לפי הערכים שמחמתם חוקקו אותו או לפי התכלית שלשמה הוא נודע, כי הוא נועד על מנת להיות מסגרת יציבה למימוש אותם ערכים והשגת התכלית. אם נוכל להגמיש את החוק לפי הערכים שלנו, הרי כל אחד יבוא לעבור על החוק – כל חייל יירה לעבר מי שנראה לו שהוא מחבל, ומלאה הארץ דמים.

רחמנא אמר אידכר

מה עושים? כיצד מאפשרים לחמלה וליושרה לחדור מבעד לכללים הנוקשים של החוק ולהציל את החייל האומלל?

מפייסים את מידת הדין.

אם החייל היה מודה ומתוודה, מצטער ונאנח, מקבל על עצמו עבודת שירות עצמית כלימוד לקח, מוסר הרצאות 'כיצד לא נאבד עשתונות מול מחבל מתועב מנוטרל', הרי הסכנה שמעמד החוק מתערער – מתקטנת מאד, שהרי אדרבה, יש כאן הדגשת מעמד החוק ועליונותו. כעת נפתח הפתח להתחשב בנסיבות, במסירות של החייל מול התיעוב מהנרצח, ולשחרר אותו לחפשי.

אך החייל לא עשה כך, תומכיו תקפו את מערכת החוק, המפקדים, החוקרים הצבאיים, השופטים וכו', ממילא נוצר בומרנג כנגדם – כעת הם יצרו מצב שאם יצא החייל ללא עונש מידת הדין נפגעה אנושות.

כאשר אנו באים בראש השנה לעורר את מידת החסד ואת מידת הרחמים, כדי שיגבילו את הדינים הקשים, עלינו 'לפייס את מידת הדין'. העונשים והדינים הם ה'מזון' של מידת הדין, הם גורמי הקיום והיציבות שלה, בלעדיהם אין הדין קיים ואין החוק מטיל מורא, אם אנו רוצים לקחת את העונשים והדינים מוכרחים אנו להביא 'מזון' אחר במקומם על מנת לבסס את מעמד הדין והמשפט.

בשביל זה אנו ממלאים את ליבנו בחרדה מהדין, אנו מכירים בכך שהדין צודק, שהעונש המגיע לנו חמור, אנו מתייסרים מזה, חוזרים בתשובה וכו'. ככל שנעשה 'עסק' מהדין הצפוי כך אנו מאפשרים לצמצם את הדין ולהאיר את מידות החסד והרחמים.

אלו הם דברי הזוהר - - - על יצחק ולקחת הברכות - - -

רחמנא אמר אידכר

פרק ג

ומה יהיה כאשר האמא היא עצמה מנהלת בית הספר?
כמובן שהיא לא יכולה להתנהג שם כאמא אלא כמנהלת...

אם הילד ישתובב בבית הספר ויובא לחדר המנהלת – והוא יגיב לה כבן שובב לאם אוהבת, היא תיאלץ בדווקא להתנכר לאימהותה, ולהודיע לו שכאן היא מנהלת ולא אמא, והוא לא יקבל שום פריבילגיה מחמת היותו בנה. גם בנה שלה צריך בית ספר, ומנהלת בית ספר, והיא לא מעוניינת שבמקום מנהלת תהיה לו אמא חביבה. בשום אופן לא.

אבל אם הילד יבוא אליה, כמו תלמיד מפוחד ולא כמו בן משתובב, ויתחיל להתחנן ולהתחרט על שעבר על חוקי בית הספר ושהמנהלת תסלח לו כי הוא כל כך מצטער – היא תפרוץ את כל הכללים ותאמר 'די מותק, בוא נשכח את כל הכללים והחוקים...' היא הרי יכולה להוציא אותו מבית הספר ולחזור להיות אמא שלו...

נכון שאם הוא יזלזל בחוקים היא לא תוכל לעשות זאת כי איך היא תשפיע עליו וכו', אבל ככל שהוא 'יפייס את מידת הדין' כך היא תוכל לא רק להמתיק את החוק, אלא לשבור בכלל את מערכת החוקים.... לחזור להיות אמא שלו. כי הילד איננו מנצל זאת על מנת לשחרר, אדרבה, כנגד הרפיון שנוצר מוויתורה הוא מחזק ככל כפליים את המורא וההקפדה על החוקים והמצוות...

ככל שהוא מצידו לא יעורר את מידת הדין לתבוע את קיומה, כך הוא יוכל לעורר את רחמיה של אמו, והרחמים יש להם הרי מקום בתוך הדין, ואז כאשר הרחמים יתגברו מאד הם יתבעו את ביטול הדין לגמרי וחזרה למידת החסד, 'הרי באמת כל בית הספר והחוקים והכללים, זה הכל רק בשביל שאני אמא שלך שאוהבת אותך כל כך ורוצה רק שיהיה לך טוב'.

ביתר ביאור:

מידת החסד – הרצון להטיב ולהשפיע על מנת להטיב בלי שום סיבה מקדימה – כאשר היא מנסה לעבור מבעד המחיצה של מידת הדין היא מקבלת את הצורה של מידת הרחמים. האפשרות של מידת החסד להתממש בלי לסתור את מידת הדין – ובכך לבטל את האפשרות לחסד, שלא יכול להיות מושפע בלי צימצום של מידת הדין – היא ע"י ביטוי החסד ברחמים. אין כאן נתינה לשם נתינה, שאין לה מקום בעולם הדין, אלא יש כאן התעוררות רחמים מול מצוקה זועקת.

הרחמים יכולים להמתיק את הדין ויכולים אפילו לבטל את הדין כי הרחמים גואים ולב מי יוכל שלא להיטיב ולחון וכו'. זוהי מידת החנינה שיכול המלך לחון גם הגרוע שבפושעים בעקבות מידת הרחמים.

זהו "הטוב כי לא כלו רחמין, והמרחם כי לא תמו חסדיך" – מידת החסד-הטוב ומידת הרחמים תלויות זו בזו, אילו חלילה כלו רחמי הקב"ה לא היה יכול הטוב להשפיע, כי מידת

רחמנא אמר אידכר

הדין מתנגדת לזה, אך מאידך אם היו חלילה תמים חסדיו של הקב"ה לא היה הקב"ה מעורר את מידת הרחמים, מידת הרחמים היא כלי בידי מידת החסד לממש את החסד בעולם של דין וצמצום.

מאידך, לאחר שהרחמים התעוררו והתעצמו מאד הם יכולים לגבור על מידת הדין ולחזור ולעורר את מידת החסד 'הרי שורש הכל שאני הבורא רוצה להטיב לך, כל היסורים והדינים אינם אלא בשביל זה בלבד, כעת כאשר רחמי מתעוררים אני מחליט 'להוציא את הילד מבית הספר ולהשיב אותו הביתה כאב ובן ולא כמנהל ותלמיד', הרחמים רשאים למוסס את מידת הדין, כי אין כאן שבירת כללים ללא סיבה אלא כתוצאה מרחמים עצומים.

***

אמור מעתה:

במלכויות - אנו מעוררים את התכנון הראשוני – להיטיב עם כל הברואים ע"י שיהיו חלק ממלכותו יתברך, יקבלו מאורו ויתענגו מהשפעתו. רצון זה הוא 'חסד', דרך הטוב להיטיב. מצד מידה הזו העולם כולו צריך להיות מתוקן ללא שום הגבלה, ישראל וגויים, מלאכים ורוחות, בעלי חיים וצמחים, כולם כולם יגיעו אל תיקונם כחלק ממלכות ה' בעולם, זוהי הרצון הראשון להביא את כל הבריות לשלמות.

בזכרונות – אנו מעוררים את שלב הביצוע – ע"י מידת הדין, כל מעשה ומעשה יש לו תכלית כחלק מגילוי מלכותו, אם כחלק מביעור הרע (עבירות שנענשים עליהם או חוזרים בתשובה ומתקנים אותם) ואם כחלק מביסוס הטוב (מצוות ומעשים טובים) השלב הזה מצמצם את החסד, איננו יכולים לחלק שפע אלוהי לכל דורש בלי לצמצם אותו לכלים מגבילים כדי שהאדם יוכל להכיל את הטובה, השלב הזה תובע שרק הטוב יקבל את הטובה והרע יכלה מן העולם, 'הילדים הרעים צריכים לסלקם מבית הספר, הם מקלקלים את כל שאר חבריהם ומפריעים לטובים לקבל את הטובה, מוכרחים לצמצם את החסד לטובים ואת הרעים להוציא'.

בזכרונות אנו מעוררים מצד אחד שהרוע והאכזריות יתמו מן העולם, שהרשעים יענשו, שמידת הדין תפגע בעמלק וחבריו האכזריים וכו' ותנקום את נקמתנו מידי כל הישמעאלים המבקשים לדוקרנו נפש ברחובותינו. ומאידך גיסא כלפי עצמנו יש לנו מה לפעול ולהציל גם בתוך המערכת של מידת הדין: אפשר לעורר מידות זיכרון שישפיעו עלינו זכויות בתוך מערכת הדין, אפשר שהדין יתחשב בזכרון הברית למשל, אפשר שהדין יתחשב בעקידת יצחק (כפי שעוד נסביר בעז"ה), אפשר שהדין יזכר שהילד הזה הוא בנו אהוב של מנהל בית הספר ולכן מגיע לו זכויות יתר עפ"י חוק, וכו'. גם עצם ההתבוננות והאימה ממידת הדין מפיסת אותה וממתיקה אותה כמו שהסברנו, זאת עבודתנו באמירת ברכת זכרונות ופסוקיה.

בשופרות – אנו מעוררים את התכלית, הביצוע, ע"י התגלות וגאולה. ע"י התעוררות רחמים עצומים, 'ברחמים גדולים אקבצך'. הרחמים יתגברו על כל הדינים וההגבלות ויפתחו את הפתח לגילוי ה' 'הנה אני אביכם אוהבכם – הגיע זמן גאולתכם'. ממש כמו שהמנהל לפתע

רחמנא אמר אידכר

מודיע לתלמיד 'הבה נפסיק להתנהג כמנהל ותלמיד בוא נזכר שאנחנו אב ובנו ונשכח מכל המגבלות של חוקי בית הספר...'

השופר מבטא חוזק וגבורה פתאומית-עוצמתית. הגאולה תבוא פתאום, 'תקע בשופר גדול', כנגד כל המחסומים והמניעות, מבעד לכל ההסתרות, לפתע יופיע האדון אשר אתם מבקשים, יסיר את המחיצות ויגאל אותנו גאולת עולמים.

הגילוי של הר סיני היה על ידי 'שופר', בקול שופר עליהם הופעת, השופר מבטא את המידה הזו של הכוח לשבר את כל הכללים בעקבות התעוררות רחמים, להסיר את כל המחסומים, ולהופיע ולהחדיר אור עצום לתוך החושך...

בשופר אנו מעוררים את התגברות והופעת הגאולה, שתתגבר על כל המגבלות והמניעות, התסכולים הצרות הדאגות הפחדים החששות המצוקות – ובבת אחת יפרוץ אור גדול ועצום לתוך חיינו. אור הגאולה.

היכולת להתחבר ולהתגלות אל האדם מבעד למחיצת הדין ודרך הצמצום של המשפט, זהו 'שופרות', **כאילו שהשופט בא אלינו ומגלה כי האמת היא שהוא המלך בעצמו**, אין כאן שום 'הפרדת רשויות', הוא המיטיב והוא המגביל והוא המופיע לפתע ומסיר את המסווה 'אני ה' אלקיכם'.

זהו דברי הזוהר על אברהם ויעקב העומדים משני צדדי יצחק ומגבילים אותו - - - ציטוט - -

החסד מצד שורש הדין והרחמים מצד תכלית הדין מעמידים את הדין בתוך פרופורציה, ואז יכולים החסד והרחמים לעורר זה את זה, עד שהם מבטלים לגמרי את יצחק ומחזירים אותו למקומו...

בתקיעות מלכויות אנו מעוררים בתחילה את אברהם מידת החסד, ואח"כ כאשר מגיע הקול השני לעורר את הדינים ע"י הזכרתם והאימה מהם, כבר מוצא את אברהם שהקדימו, כלומר הדינים מתעוררים אמנם אבל הם בצילו של שורש הכל שמתבטא כאן, מידת החסד היא המעוררת את הדינים כדי שתוכל להתקיים, כאשר מגיע הקול השלישי הרחמים מתעוררים ויעקב מצטרף לאברהם על מנת לאחוז ביצחק משני צדדיו, היינו הקול השלישי מעורר את התכלית העתידית שבשבילה כל הבריאה, כדי להתגלות ולגאול ולבצע בזה את החסד הראשוני.

== וכו' וכו', המשך הסבר הזוהר.

[זאת הסיבה שבקשת הזכרונות היא לזכור את ברית אברהם דוקא – כמו שאנו חותמים 'זכור הברית' - כלומר, שבתוך זיכרון פרטי הפרטים יזכר גם שורש החסד שהניע את הכל. ויש מזכירים גם את זכרונם של יעקב 'ועקידת יצחק היום לזרעו של יעקב ברחמים תזכור', לבקש שיכנס לתוך הזכרונות גם המבט של התכלית וההתקשרות עמנו.]

קעת נבין למה שלושת הברכות מעכבות זו את זו כי אם למשל יהודי אחד יכול להתפלל רק מלכויות, הרי הוא לא יעורר כלום, כי ראש השנה הוא יום הדין, וכל הכוח של מלכויות

רחמנא אמר אידכר

בראש השנה הוא רק בהעמדתו כהקדמה ושורש למידת הדין שנובעת ממנו, וכן אם יעסוק בשופרות ורחמים בלי מידת הדין, הרי לא התעסק כלל עם מידת הדין שפועלת בראש השנה. מאידך, אם יעסוק במידת הדין לבדה, יברך רק זכרונות, הרי הוא בסכנה גדולה כי הוא מעורר את הדין בלי למתק ולצמצם אותו ע"י החסד מצד אחד והרחמים מצד שני. על כן הוא מוכרח לעורר תחילה את החסד, הרצון הראשוני למלוך על כל העולם ולהטיב לו, ורק כתוצאה מזה נבע הדין והמשפט, כאמצעי ודרך להגיע אל הגילוי והמימוש של מלכות ה' – שופרות. זוהי העבודה הגבוהה של מלכויות זכרונות ושופרות בראש השנה.

אנו מתעסקים אז בשמי שמיים, בקביעת יחס ההנהגות העליונות.

'אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון'.

***

אפשר להקביל את ג' הנקודות הללו: שורש – ביצוע-תכלית, גם לעבר-הווה-ועתיד, בריאה – חסד, השגחה – דין, וגאולה – רחמים. מידת החסד מעוררת אהבה, מידת הדין מעוררת יראה, ומידת הרחמים והגילוי מעוררת כבוד וקדושה. ההתקשרות של האדם עם הקב"ה היא מידת הקדושה, שורה עליו שכינה, 'אתה קדוש, ושמן קדוש וקדושים בכל יום יהללך סלה'.

המבט של חסד עיקרו הוא בשכל/מחשבה/נשמה, המבט של היראה והדין עיקרו הוא בלב/רגש/רוח, המבט של ההתגלות והקדושה עיקרו הוא בגוף/חוש/נפש. התכלית של 'העולם קטן' האדם עצמו, הוא להביא את העיקרון השורשי שיסודו הוא במוח, דרך הביצוע בעבודת הלב, אל התכלית – ההתגלות אל הגוף, השראת קדושת ה' על גוף האדם. זוהי תכלית בריאת האדם להוריד את השכינה לתחתונים.

אם נשים לב הרי מלכויות עוסקות - בקב"ה, זכרונות – באדם, ושופרות – בחיבור בין הקב"ה לאדם, ההתגלות והגאולה.

כי כאשר אנו עוסקים במלכות ה', איננו חושבים על עצמנו כלל, אנו מבטלים עצמנו בתוך כלל הבריאה ששרה שיר מלכות לה' "זמרו למלכנו זמרו". בזכרונות אנו מתבוננים במצבינו שלנו, כמה אנו תלויים ועומדים במשפט ה', וכמה אנו צריכים לעורר זכרון לטובה לפניו. ואילו בשופרות אנו מצפים לכך שנראה את מלכות ה' בתוך מצבנו שלנו, כלומר, שהקב"ה יתגלה עלינו למטה, יפרוץ את כל ההסתרות שבעולמנו החשוק ויאיר לנו אור חדש.

[צורה זו קיימת בעניינים רבים ביהדות שיש בהם מניין שלוש, למשל שלוש ברכות המזון, ברכת הזן מדברת על הקב"ה ועל חסדו, ברכת הארץ על השגחת ה' עלינו – שהוא הנחיל

רחמנא אמר אידכר

לנו את הארץ ועל אכילת מזון שהוא זן אותנו בכל עת ושעה, ברכה שלישית – על הגאולה ובניין ירושלים.

כן שלוש ברכות ק"ש של שחרית – ברכה ראשונה – יצירת המאורות ושבתו של מקום, ברכה שניה – אהבת ישראל ונתינת התורה, ברכה שלישית – גאולה.

שלוש ברכות ק"ש של ערבית, ברכה ראשונה – המעריב ערבים, בריאה, ברכה שניה – אהבת ישראל ונתינת התורה, ברכה שלישית (ורביעית שהיא המשך לה) – גאולה.

שלוש פרשות ראשונות של ק"ש – הראשונה – אהבת הקב"ה, השניה – יראה מהשגחתו וגבורתו, השלישית – קדושת ה' עלינו ע"י זכרון התגלותו לגאלנו.

שלוש ברכות כהנים: 'ברוך ה' וישמרך – חסד, ישפיע עליך ברכה, ישמור אותנו מכל צרה שכלל לא תגיע אלינו, 'מגן אברהם'. יאר ה' פניו אליך ויחונך – דין, ולכן הברכה היא על החנינה והארת הפנים. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום – רחמים (נשיאת פנים – מחילה, רש"י) והשראת שכינה.

כמו כן: גדול-חסד, גבור-דין, ונורא-מופיע.

בכל המקומות הללו אנו מעמידים את היחס בין חסד והטבה – גבורה והשגחה – גאולה והתגלות].

***

ה' צלך / במידה שאדם מודד / תומר דבורה

העבודה העצמית כנגד מזו"ש:

למשל, היחס אל אשתו – אשתו מרגיזה אותו, הרי הוא יכול לעורר את החסד השורשי, כמה הוא רוצה להטיב לה ואת חסד נעוריה איך היו זוג צעיר ואוהב, כמה אהבה יש ביניהם טמונה עמוק בתוככי ליבם, והחסד הזה ממתיק את כל הדינים, מעמיד אותם בפורפוציות וכו'. זאת עבודה של 'מלכיות'.

מאידך, הוא יכול לעורר את מידת הרחמים, כמה עלובה זו המצפה לו שיכבד אותה ויתן לה והוא מקשה ליבו אליה כמה סבל נפשי וכו'... ולהתבונן בתכלית שהוא רוצה להגיע עמה לאחדות נפלאה וכמה כדאי בשביל זה 'להחליק' את הדינים וכו'... זאת עבודה של 'שופרות'. ומצד שלישי הוא יכול גם להתמודד בתוך מידת הדין, להראות לה צדדי זכות, להבין כמה הוא חייב לה, וכמה גם הוא איננו אשם, וכו' וכו'. זאת עבודה של זכרונות.

רבי אריה לוי היה אומר 'מי הוא יותר בעל-מעלה המעביר על מידותיו או הדן לכף זכות? האחרון, מדוע? מפני שהראשון סובר שהוא צדיק וחבירו רשע, ואילו השני חושב שהשני צדיק... זה ההבדל בין הנהגה של דין להנהגה של חסד, בדין אנו מעבירים על המידות, מעוררים צדדי זכות וכו', אבל בחסד אנו מסתכלים במבט של הטבה וחסד.

חז"ל לימדו אותנו שהאדם בהנהגתו עם הזולת, ובפרט בהנהגתו מול אשתו, מעורר את ההנהגות העליונות שבין הקב"ה לכנסת ישראל.

רחמנא אמר אידכר

לכן ימים אלו מיוחדים כל כך בהתנהגות שבין אדם לחבירו ובין איש לאשתו.

ולהאמור, אין כאן 'סתם' הנהגה של כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו וכו', אלא צורה מסודרת של יחס בין שורש ביצוע ותכלית, חסד גבורה ותפארת, וכו'.

בשעת קריאת התורה מאריכים במי שבירך לעולה ולמשפחתו ולחולים וכו', ישנם כאלו שמרגישים ש'חבל על הזמן' הם מעיינים באיזה ספר או אומרים תהלים... אך באמת במבט של ראש השנה אנו צריכים להקשיב היטב לברכות המושפעות על העולה בזכות התורה, ולענות 'אמן' בכוונה גדולה, להרגיש כמה אנו רוצים באמת שיושפע על אותו יהודי 'עם כל ישראל אחיו' שפע ברכה ובריאות וכו'. כמה אנו רוצים שהתורה הקדושה תעורר רחמים וחסד עליו ועל כל יחיד ויחיד מישראל. להרגיש את הרצון שיהיה לשני טוב ומתוק. זוהי הנהגה של ראש השנה, עולם חסד יבנה, לעורר חסדים עליונים את הרצון הראשון להטיב לבריות, על ידי יומתקו כל הדינים הנצרכים לבניין העולם.

וראה עוד בכל זה בתומר דבורה להרמ"ק שנהגו ללמוד בראש השנה לקראת התשליך.

***

זאת העבודה גם של אדם מול עצמו – זאת היא עבודת התשובה. אנו שבים אל הנקודה הראשונה שלא כבה לעולם – הרצון הראשוני לטוב, השאיפה לתיקון, לקרבת אלקים, ואנו מחברים את הנהגתנו בעולם – את הצמצום והמשפט – למקור ולתכלית וכו' - - - -.

לדוגמא, בכל השנה אנו מביטים על המצוות גם במבט עצמי, אנו מסוגלים להתענג על אתרוג מהודר, חושקים בתפילין-דרבין-תם, אך בראש השנה אנו רואים בכל מצוה חלק מתהליך שהתחיל בבריאת העולם, שנובע ממלכות שמים, ויביא אותנו אל התכלית הטובה השלימה והנצחית. כך מסתכלים על מצוה – א שטיקל בורא עולם!

***

ניתן דוגמאות איך אפשר להתבונן במבט שונה על 'יסורים', מתוך מלכויות-חסד, מתוך גבורה-דין, ומתוך שופרות-רחמים.

איחור לאוטובוס = = =

***

רחמנא אמר אידכר

כדי לחדד יותר את ההבדלים בין מלכויות זכרונות ושופרות, אפשר להתבונן בנקודה אחת בתוכם: **הייחס אל הגויים**

בתפילת מלכויות – איננו מתפללים כלל על עם ישראל, אלא על האנושות כולה "אלקינא ואלקי אבותינו, מלוך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך... וידע כל פעול כי אתה פעלתו... ויאמר כל אשר נשמה באפו...". זו תפילה אוניברסלית, שכל האנושות תגיע אל תיקונה ואל אושרה, (עיין ברמח"ל שדרגתו של הגוי לאחר ביאת המשיח תהיה יותר גבוהה מדרגתו הנוכחית של יהודי, וכמובן שבני ישראל יתעלו כפל כפליים לפי ערכם), כולם יראו את האמת היחידה, לא ישלוט בהם יצר הרע, והם ירצו ויחשקו רק בטוב.

כי שלב זה מדבר על הרצון השורשי – להיטיב עם הבריות כולם. זוהי מידת החסד, אברהם אבינו שהיתה מידתו חסד, היה 'אב המון גויים', והיה מקרב את האנשים מכל העמים ומכניסם תחת כנפי השכינה, וכאשר הבטיח לו הקב"ה שיוולד לו בן משרה אמר אברהם "לו ישמעאל יחיה לפניך" – ופרש"י ביראתך, שכן אברהם שואף לחנך ולקרב את כל האנושות כולה לעבודת ה' ולאושר אמיתי. וכאשר אומר לו הקב"ה בעקידת יצחק 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת' אומר אברהם יש לי שני בנים יחידים שאת שניהם אני אוהב, עד שפרט לו הקב"ה 'את יצחק'. עד כדי כך היא מידת החסד הראשונה, להיטיב עם כל הברואים ללא יוצא מן הכלל "ונברכו בך כל משפחות האדמה". מצד מידת החסד – אין רע בעולם כלל, כלום בראיו של הקב"ה שהוא רוצה להטיב להם.

לעומת זאת, בזיכרונות אנו מתפללים רק על זיכרון עם ישראל "אלקינא ואלקי אבותינו, זכרנו בזכרון טוב לפניך... וזכר לנו ה' אלקינו את הברית ואת החסד ואת השבוע אשר נשבעת לאברהם אבינו... כן יכבשו רחמך את כעסך מעלנו ובטובך הגדול ישוב חרון אפך... ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור..." כי מידת הדין תובעת לזכור לטובה את הטובים ולכלות את הרעים, מצד מידת הדין רק עם ישראל יתברר מתוך כל האומות ורק הם יזכרו לטובה.

ואילו בשופרות אנו מתפללים על הגאולה שה' יגביר אותנו על הגויים וישליט אותנו עליהם, "וה' בשופר יתקע והלך בסערות תימן" השופר הוא התגברות הטוב על הרע ... = = =

שימו לב, כל השנה אין מקום לכאלו דיבורים 'מתחשבים' בגויים. כי אנו בתוך עולם של משפט, של התמודדות בין טוב ורע, אנו רואים בגויים את החלק הרע המנסה לקלקל ולהרוס וכו'. אבל בראש השנה אנו חוזרים אל שורש הכל, עילת העילות, להיטיב עם הבריות כולם, 'וידע כל פעול... ויבין כל יצור... ויאמר כל אשר נשמה באפו...'

אפשר שלכן אנו קוראים ביום הראשון על הברית שכרת אברהם עם אבימלך, ועל תפילתו על ישמעאל שנעשה לגוי גדול, הכל כדי ללמוד את מידת אברהם שהיא שורש הבריאה – חסד, שתכליתו להיטיב עם כל הבריות כולם, על ידי שיעבודם לה' ולישראל. ברית אברהם עם אבימלך הוא ממש זעיר אנפין של 'ועשו כולם אגודה אחת', עיין ברמח"ל שעל ידי שנעשים באגודה אחת עם ישראל ממילא מושפעים מאורם של ישראל וכו'. וזהו המבואר בתחילת

רחמנא אמר אידכר

הקריאה שביום שנולד יצחק נפקדו כל העקרות בעולם, כי אברהם אינו מסתפק בישועתו הפרטית אלא הוא מעורר ישועה לכל גויי הארצות שמתברכים בעבורו. וכן ביום השני אנו קוראים על כך שאברהם אמר 'את שניהם אני אוהב' 'שניהם בני' 'שניהם יחידים לאמם'. ולבסוף איך ברכת אברהם השפיע גם על מילכה שהיתה ג"כ עקרה וילדה גם היא בנים לנחור אחיך, עיין שם ברש"י שזה כנגד הברכה שנתברך אברהם בי"ב שבטים כך נתברך גם צד הגויים. "ונברכו בך כל משפחות האדמה". ומסיימים בניגון 'ואת מעכה' והוא ראשי תיבות מ'לך ע'ל כ'ל ה'ארץ, כלומר, שמלכותו של הקב"ה נועדה להשפיע טובה על כל גויי הארצות כולם, שיכירו כוח מלכותו ויפצחו ברינה ויקבלו שפע טובה ואורה.

סיפר הרב פייבלזון בשם אביו ששמע מהרב מפוניבז' זי"ע שפעם אחת בשובו ממסע גיוס כספים בדרום אפריקה נכנס אל רבו החפץ חיים הקדוש, הח"ח התעניין לשמוע איך נראים החיים באפריקה, והרב ז"ל תיאר לו איך ראה שמעמיסים עבדים כושים במשאיות להביאם אל השדות לעבודת פרך. החפץ חיים החל לבכות. הפטיר הרב ז"ל: 'עבד עבדים יהיה לאחיו', השיב לו החפץ חיים: כאשר אני מתפלל 'וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר' אני מכוון גם על הכושים שבאפריקה שיזכו להתקרב ולעבוד את ה', ואיך לא אבכה בראותי שפל מצבם המגושם והאפל?!

בראש השנה אנו מתחשבים אפילו בבעלי חיים, ונהגו כל ישראל שאין שוחטים בע"ח לצורך סעודת יו"ט בראש השנה כדי שלא לצער שום בריה ביום זה (שו"ת מהר"י אסאד), והיו כאלו שלא היו מחדשים מנעלים העשויים מעור בהמה בראש השנה מהאי טעמא. לכל זה אין מקום בכל השנה, כי בודאי ראויה השחיטה ואדרבה זהו תיקון לבהמה כמ"ש המקובלים, אבל בראש השנה שאני, אז אנו עולים לרובד שכולו חסד והטבה, ללא שום דין ועונש.

כל כך אנו מפחדים מדינו של ראש השנה, עד שאנו בורחים 'ממנו' – אליו, כלומר הקב"ה מופיע עלינו במידת הדין ואנו בורחים אליו יותר ויותר פנימה, את 'פניך' ה' אבקש, פנימיות הרצון האלקי, להיטיב ולהתחסד. ומכוח התעוררות זו שאנו מעוררים כביכול את פנימיות הרצון להיטיב אנו נצליח בעז"ה להמתיק את הדינים הקשים כמו שביארנו.

***

בגלל זה אנו אוכלים מיני מתיקה דוקא, כמאמר עזרא 'שתו ממתקים', והוא משום 'מצור – דבש אשביעך', אנו רואים את הדין כדרך לטובה, עד שיוצא ממנה דבש מתוק. והנה, בכל השנה 'אכול דבש הרבה בני לא טוב', ריבוי הדבש אינו לתועלת, רק מיעוטו רצוי. כי מידת החסד כשהיא מרובה היא מסוכנת 'אין בניך יכולין לעמוד ברוב טובה', כמו שביארנו שצריך להגביל את הטובה על ידי הדינים, אבל בראש השנה אנו נוגעים בשורש הרצון שהוא רק להטיב לנו, לכן כולו דבש, לשבוע ממתוק. משל לאמא שלא מרשה לבנה לאכול הרבה ממתקים, מפני הבריאות וכו', אבל יום אחד בשנה היא רוצה להראות לו ש'בעצם' היא רוצה שיהיה לו רק מתוק וטעים לגמרי בתכלית

רחמנא אמר אידכר

המתיקות אלא שאי אפשר לעשות זאת כל השנה וכו'. בראש השנה אנו מתעסקים במידת החסד בשורשה שאין לנו נגיעה אליה כל השנה.

באמת, בייחס אל תחילת הבריאה משורשה הקב"ה באמת לא עושה רע לאדם. נניח למשל שאדם אחד הוא עני מרוד, אזי בתוך מערכת החיים של כללי המשפט זה נקרא שהוא ענוש חמורות, אבל באמת בייחס אל עצם הבריאה אין כאן חסרון כלל – הרי כל רגע ורגע הוא מקבל את חייו במתנה, והתפקיד שנתנו לו הוא לחיות כעני בעולם, מה עונש בזה? אם יבקשו ליטול את חייו ממנו, האם יסכים או יתנגד מרה? הרי זה אות ברור שחייו הם מתנה שנותן לו הקב"ה – וכי אדם שמקבל מתנה גדולה יבוא להתלונן שלא קיבל מתנה יותר גדולה? הרי כל המתנה עצמה היא חסד גדול. ביחס למידת הבריאה והחסד הראשוני – אין מצב של רע כלל בעולם, מעיקרא כך נברא האדם, יש רק דרגות בחסד, חסד גדול וחסד קטן, אבל אין רע כלל. נניח אדם מדוכא ביסורים האם היה מעדיף לחדול ולא להיות? חלילה, הרי יש לו טובה עצומה ונעימה הממתינה לו 'מעבר לפינה', אלא מאי? הוא היה מעדיף להיות בלא יסורים כלל, הרי זה כמי שרוצה תפקיד אחר, טובה יותר גדולה, אבל התפקיד הזה אי אפשר לקרוא לו רעה אם האדם היה נלחם על מנת לקבלו.
זהו אמרו חז"ל מה יתאונן אדם חי --- קידושין פ ע"ב וברש"י = = =

אמנם בתוך מערכת החיים, ישנה מידת המשפט, כל' הסיבה שבאמת החולה מתייסר ביסוריו, יש כאן מידה של הנהגת דין בתוך הבריאה, לאחר שהוא כבר קיים – למה פגעה בו יד ה'? על חטאיו, אך אם נבוא לשפוט את המראה ביחס לעצם הבריאה הכל הוא חסד. הקב"ה בחסדו ברא בריאה שיש בה כללי משפט, אבל עצם קיום הבריאה הזו בכל רגע הוא חסד.

הבה נמשיל זאת לאדם שנותן לבניו מאה דולר על מנת שישמשו לו ככלי להענישם ולעודדם, מי שחטא מורידים לו מעות, מי שמצטיין מקבל עוד ועוד מעות. זוהי בעצם הנהגת דין, אבל באמת אין כאן כלל עונש – כי כל הכספים הם ממנו, גם מי שהורידו לו מהקופה דולר אחד, אינו יכול להרגיש ש'לקחו לו', אדרבה, יש לו תשעים ותשע דולר שהם מתנה וחסד. עיין בזה. יש עוד סיבה שאין כאן כלל עונש, כי באמת איזו משמעות יש לנטילת הדולר מקופת הילד? האם יחסר לו מזון? האם לא יהיה לו מימון ללימודיו? לשם מה הוא צריך כלל כסף? בשביל לקנות ממתק? אם יהיה לו צורך אמיתי בממתק – האם אביו לא יעניק לו זאת מכספו? כך גם אנו – אמנם אנו חווים את העולם בצורה של מידת הדין, אבל באמת עלינו לזכור שמעל הכל ולפני הכל הקב"ה הוא אבינו ורוצה בטובתנו, ולצורך זאת בנה את המערכת הזו של המשפט, שנראית לעינינו כאילו יש כאן שכר ועונש, אך באמת מחסורינו הוא על ה', השלך על ה' יהבך, הוא אינו מסיר השגחתו על טובתנו האמיתית אפילו לא לרגע קל. כך שבמבט עליון אמיתי של שורש הבריאה, אין כאן באמת עונשים, הכל חסדים וטובות. כאשר אנו זוכרים שהכל נוצר מהקב"ה, כל הנהגה הזו היא חלק מהחסד.

רחמנא אמר אידכר

זקני רבי יצחק פרידמאן זצ"ל ביאר 'מקדים רחמים לרוגז' שהקב"ה לפעמים יודע שמגיע לאדם מיתה, והוא רוצה לפדות זאת בממון, שע"י שיטול ממנו יהיה בעבורו כופר נפש, אלא שאותו אדם אין לו ממון... מה עושה הקב"ה בחסדו? משפיע עליו ממון כדי שיוכל ליטול ממנו את הממון ככופר נפש.

נמצא שאותו אדם חושב שהקב"ה 'לקח לו' ממנו, ובאמת אדרבה, הקב"ה בטובו 'נתן לו' ממון לעשות עמו פדיון נפש!

[== כאן יש להוסיף סיפורים על רבי אהרן מבעלזא שלא הסכים אף פעם לדבר על הרעות, רק חסדים. זאת עבודה כדי לעורר ביתר שאת כוח זה של חסד והטבה שיגבר על ההסתרות והצמצומים של מידת הדין].

***

דוגמאות נוספות לחילוקי ההתייחסות של מלכויות-זכרונות-שופרות:

טוב ורע – חסד, גבורה ותפארת.
פסח, שבועות, סוכות – בפסח 'וידעו מצרים כי אני ה'', בשבועות 'עם סגולה', בסוכות 'כנגד ע' אומות'.

הייחס אל המיתה – האם אין בזה רע כלל, אדרבה, עולים וחוזרים לצור מחצבתו וכו' (חסד, כולו טוב), או שהוא גבורה לכלות הרשעים והגוף הרע וכו' (דין, כילוי הרע) או שאמנם הוא רע אך על ידי זה יבוא לידי טובה גדולה, שהוא ירא מיום המיתה וחוזר בתשובה או נענש בגהינום ומגיע לתיקונו ולהנאה שלימה ונצחית, (תפארת, כפיית הרע לצורך הטוב)

הייחס אל היסורים

הייחס אל היצר הרע

הייחס אל הרשעים

הייחס אל תאוות הגוף, אכילה וכו' = הטבה וחסד (חסד), תאוה מגונה (גבורה), לתועלת הלימוד והעבודה (תפארת).

***

כיצד אנחנו מבצעים את כל העבודה הנשגבה הזו? כיצד נוכל לצמצם את מידת הדין ולעורר את מידות החסד והרחמים?

כבר הזכרנו – עבודה זו אנו עושים ע"י 'אמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות' – אנו משתמשים בפסוקי התורה הקדושה שקדמה לעולם ומשפיעה על יסודות הבריאה וההנהגה, ועל ידי תקיעת השופר – שהוא מסוגל לגעת בנקודות ראשוניות ועליונות בהנהגה, "עלמא דחירותא", לחזור ולעורר את האהבה הראשונה ע"י התגברות הרחמים על הדין, כפי שביארנו.

רחמנא אמר אידכר

***

לפני שנבוא לבאר את תפילות מלכויות זכרונות ושופרות ושלושים הפסוקים, וקצת מהמשמעות הפנימית שלהם, עלינו להדגיש הדגשה גדולה:

עיקר העבודה צריכה להיות בכוונה של 'למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו' 'למה הוא מזכיר? רחמנא אמר אדכר'.

דבר כזה לא מצאנו בשום מועד שאנו עושים מצוה כגזירת הכתוב, "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב היא..." ומקור הרמב"ם הוא מן הגמרא 'רחמנא אמר תקעו', ומקור הגמרא מן הפסוק 'כי חוק לישראל הוא'.

והיינו משום שאנו פועלים בתחום שהוא קדום לבריאתנו, אנו פועלים בכלים שנתן לנו הקב"ה, אבל אין לנו בזה כמעט השגה.

לכן הוא חג מכוסה ונסתר 'בכסה'

דוגמאות להסתיר בחג זה - - המקרא סתום לגמרי, אינו מגלה את משמעות המועד וטעם התקיעה - - - התאריך אינו ידוע עד הרגע האחרון - ההנהגה נסתרת בכי או שמחה --- צורת התרועה עלומה תר"ת תש"ת תשר"ת - - מיושב או מעומד - -

צעיר אחד מבני עדת תימן סיפר לי בטרונאי על מנהג אבותיו לקרוא לפני התקיעות בקול רגש ובעיניים דומעות את דברי הרמב"ם: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וכו' וכו'".

אותו צעיר - שתלה עיניים מעריצות בבני עדות אחרות הקוראים אז דברי הזוהר או פרק למנצח ז' פעמים ולא 'סתם' רמב"ם... - תמה באוזני: מדוע הזקנים התמימים אצלנו מתרגשים כל כך מדברי הרמב"ם הללו, הרי הרמב"ם הקדים בפירוש שאין זה אלא רמז ואינו טעם המצוה, ומדוע עושים הם עסק גדול כל כך מרמז זה שהזכיר הרמב"ם?!

השבתי לו: שטיא, איך לא תבין ותשכיל מנהג אבותיך הקדושים, אין הם בוכים מה'רמז יש בו', כי אם מה'גזירת הכתוב'... וכי יש מועד נוסף שאנו מקיימים את מצוותיו ל'גזירת הכתוב'?! השופר של ראש השנה גבוה וטמיר כל כך, עד שאין לנו תפיסה בו עד שהגדירו הכתוב כ'חוק', עד שחז"ל אמרו עליו 'למה תוקעים? רחמנא אמר תקעו', עד שהרמב"ם כתב 'גזירת הכתוב הוא' - וכי איך אפשר שלא לבכות ולהתרגש מעניין נשגב כל כך?!...!

עיקר תפקידנו לעשות את רצון השי"ת בשמחה, ובידיעה שאנו פועלים פעולות נשגבות מאד בכל העולמות, בראש השנה, יום מלכות ה', יום ראשון וכולל לכל מאורעות השנה וכו'.

אל יפול רוחך אם לא תצליח לכוון או להרגיש או להתעורר וכו' כפי שנכתוב וכו', כי עיקר עבודתנו לעשות זאת 'רחמנא אמר'.

רחמנא אמר אידכר

יש בזה גם מעלה, כדי לערabb את השטן. היינו ככל שהאדם מודע לרוממות פעולתו כך כנגד זה נוצרת בו תנועה נגדית של יצר הרע וקטרוג [בעיקר קטרוג עצמי "וכי אני באמת יכול להמליך את השם" "אין זה אלא חיצוניות" "זהו מדי כבוד וקשה עלי" וכו'], אבל כאשר אנו עושים פעולות נשגבות ומשפיעות בדרך של 'כיסוי והעלם', הרי אין זה מעורר כל כך התנגדות וקטרוג.

אולי לכן 'נהגו' בעלי התקיעות להיתקל בתקיעותיהם, אע"פ שבכל ימי ההכנות הם תוקעים 'חלק' ללא שום תקלה, וזה כדי שיתערבב השטן ולא ידע מתי יצאו ידי חובתם, מתי באמת תקעו. מתי הם פועלים את פעולתיהם הנשגבות.

ולאחר כל זה – אשרי העם יודעי תרועה / מנסים להשיג איזו נגיעה ובחינה כו' / אך יש לזכור שהכל בבחינת 'רמז יש בו' / ומכל מקום כל מה שנשיג ונתעורר יש בו תועלת עצומה...

***

מלכויות

פסוק ראשון ממלכויות

ה' וַיִּמְלֹךְ לְעָלָם וָעֶד:

פסוק זה נאמר ע"י בני ישראל בשעת קריעת ים סוף, הוא הפסוק האחרון – השיא – של שירת הים. בפסוק זה ביטאו בני ישראל את הכמיהה הגדולה שמלכות ה' שהתגלתה במלוא תפארתה לעיניהם, כאשר בקע ה' את הים לפני משה עבדו, תתגלה בכל העולמות ובכל הזמנים.

כאשר אנו אומרים פסוק זה לפני ה' בראש השנה, אנו מעוררים גילוי מלכותו יתברך ע"י ניסים ונפלאות שיראנו כימי צאתנו מארץ מצרים, ונכלל בזה גם כל העניינים שהם קשים כקריעת ים סוף, זיווג ושלום בית, מזונות ופרנסה, שהקב"ה יגלה בהם את מלכותו ע"י שיקרע לפנינו את הים ויראה לנו ישועות ונפלאות.

פסוק שני ממלכויות

לֹא־הָיָה בֵּית אֱלֹהִים בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ:

פסוק זה נאמר על ידי בלעם הרשע, ופירש רש"י: לא הביט הקדוש ברוך הוא און שביעקב, כשהן עוברים על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהן עוברים על דתו: עמל - לשון עבירה, לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו - אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכן: ותרועת מלך בו - לשון חבה ורעות כמו רעה דוד (שמואל ב' טו לז) אוהב דוד, ויתנה למרעהו (שופטים טו, ו) וכן תרגם אונקלוס ושכינת מלכהו בניהו:

כאשר מעידים לפני השופט על העבירות והפשעים של הנאשם, אין לו זכות להתעלם מהם, שכן גם השופט כפוף לחוקים המחייבים אותו להעניש את החוטאים. אך כאשר המשפט הוא לפני המלך, הרי ביכולתו להשתמש בכוח מלכותו על מנת 'להכפיף את החוקים' לרצונו של המלך, ואם הוא רעו ומחבבו של הנאשם יכול הוא להפעיל את סמכותו ולקיים 'לא הביט און ולא רעה עמל'.

זהו גילוי המלכות שאנו מבקשים לעורר באמירת פסוק זה – מלכות ה' שתבטא בכך שהוא יקיים 'לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל' לא ידקדק אחרינו להתבונן בעוונותינו.

פסוק שלישי של מלכויות מן התורה:

וַיְהִי בִישְׁרֹון מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יִחִיד שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל:

בפסוק זה מבואר שמלכות ה' על עמו מתגלית רק כאשר ראשי העם מתאספים, וכל שבטי ישראל נמצאים באחדות. הרמב"ן שם מביא את דברי חז"ל: "יחד שבטי ישראל- כשהן עשויין אגודה אחת ולא כשהן עשויין אגודות אגודות, ובמדרש רבה נמי אמרו, כביכול כסאו מבוסס למעלה בזמן שישראל עשויין אגודה אחת".

ישנם אנשים רבים שכואב להם לראות מחלוקות ופילוגים, מריבות ומלחמות, עוולות ואפלויות, בתוך עם ישראל - בין עדות, קהילות, רבנים, קבוצות, מפלגות, ישיבות...

כך גם ישנם אנשים רבים שסובלים סבל רב ממריבות וויכוחים בתוך הקהילה, בין החברים, בתוך המשפחה, ואפילו בתוך ביתם פנימה, בינם לבין אשת-בריתם.

ההזדמנות שלהם ושל כולנו לתקן את כל המריבות והכעסים הללו, תהיה בעז"ה באמירת פסוק זה לפני ה', בו נבקש שתתגלה מלכותו עלינו על ידי התאחדות אמיתית של בני ישראל שייעשו לאגודה אחת באהבה ובחיבה.

***

עבודתנו בראש השנה נעה בין ג' קטבים, עבר-הווה-עתיד / בריאה, השגחה, התגלות / חסד דין רחמים / אהבה יראה כבוד, ועוד ועוד הגדרות עמוקות הנוגעות על פני כל ציר הזמן, במרחבי היקום כולו, ברבבי רבבות בריות ופרטים. אין מקום במשבצת קטנה זו להאריך בכל זה.

אבל – ככלל, עלינו לדעת, שכנגד שלושת העניינים הללו, ציוונו הקב"ה לתקוע שלוש תרועות בראש השנה, וכל תרועה מורכבת אף היא משלוש קולות תקיעה-תרועה-תקיעה. גם פסוקי המלכויות-זכרונות-שופרות, מלבד שהם עצמם משולשים, מורכבים גם הם משלוש קבוצות שכל אחת כוללת שלוש פסוקים (ולבסוף פסוק עשירי המשלים את הכל).

לאחר שסיימנו בעז"ה את ג' פסוקי מלכויות ה'כתובים בתורתך', עלינו להתבונן שהפסוק הראשון ה' ימלוך לעולם ועד' עורר את המלכות שהתגלתה בעבר, על ים סוף. הפסוק השני 'לא הביט אוון ביעקב גו' ותרועת מלך בו' מדבר על הנהגת הקב"ה עם ישראל בעבר בדור המדבר, כפי שראה אותו בלעם, והפסוק השלישי 'ויהי בישורון מלך...' יחד שבטי ישראל' מדבר על המלכת הקב"ה במעמד הר סיני, כאשר היו כאיש אחד בלב אחד. נמצא שפסוקי התורה עוסקים במלכות ה' שהתגלתה בעבר ואנו מתחננים לחזור ולעורר גילוי מלכויות הללו.

לאחר פסוקי התורה אומרים ג' פסוקים מן הכתובים, מספר תהלים. הראשונים שואלים מדוע לא מקדימים את פסוקי הנביאים שקדושתם גדולה יותר, ומבארים שהסדר הוא כן הוא לפי

רחמנא אמר אידכר

זמן כתיבת הדברים, וכיון שספר תהלים נכתב ע"י דוד לפני ספרי הנביאים האחרונים לכן מקדימים את הפסוקים שבתהלים. מדוע נקבע הסדר לפי הסדר הכרונולוגי ולא לפי החשיבות והקדושה? משום שאנו באים לבטא את מלכות ה' כפי שהיא מתבטאת בעבר, בהווה ובעתיד, ה' מלך-ה' מלך-ה' ימלך, ולכן, לאחר שתיארנו את גילוי מלכות ה' בעבר כפי שנכתבה בתורה, באים אנו להזכיר את הפסוקים שבהם שורר דוד המלך ברוח קדשו על מלכות ה' כפי שראה אותה בהווה, ולאחר מכן נזכיר את הפסוקים מן הנביאים שמנבאים על המלכות העתידה שתתגלה בב"א.

***

פסוק רביעי של מלכויות

כִּי לֹהֶ' הַמְּלוּכָה וּמֹשֶׁל בְּגוֹיִם:

ידועים דברי הגר"א על החילוק בין מלך למושל, המלוכה ניתנת ע"י העם, המושל הוא דיקטטור. בהווה, אין מלכות ה' מתגלית אלא על ישראל, כי הם מקבלים את מלכותו ברצון, אבל הגויים אינם ממליכים את הקב"ה אלא הוא מושל עליהם בכוח. בפסוק זה אנו מעוררים את זכותם של ישראל שהם ממליכים את הקב"ה לעומת כל הגויים, ואנו מבקשים שהקב"ה ימשול על הגויים על מנת לחזק את מלכותו, שלא יזיקו לישראל ממליכו.

פסוק חמישי של מלכויות

ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבֶשׁ לְבָשׁ ה' עֵז הַתְּאֵזֶר אֶת־תְּכוֹן תִּכְלֵל בְּלִיתְמוֹט:

פירוש המילולי של הפסוק הוא: כאשר ה' מלך הוא לבש בגדי גאות וחגר עצמו באזור של עוז, והמשורר מתפעל איך למרות זאת העולם קיים ואיננו מתמוטט.

בגדי-מלוכה הם הבגדים שבהם המלך מתפאר ומראה את מלכותו, הם מבטאים חן ויופי, פאר והדר. הם מעוררים אצל האזרחים שרואים אותו – אהבה אליו. לעומת זאת – האזור, החגור שהמלך מתאזר בו, עליו תלויה חרבו האישית של המלך, עמה הוא יוצא בראש צבאו ללחום את מלחמותיו לערוף את ראשי אויביו, היא מבטאת כוח וחוזק, עוצמה וגבורה, היא מעוררת אצל האזרחים – מורא מלכות.

הבגדי-מלוכה של הקב"ה, הפעולות שבהם הוא מראה חן ויופי, פאר והדר של מלכותו, הם מעשי ה'גאות', גאות – ניסים ונפלאות שמתגאה בהם על הטבע, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, ועוד ועוד ניסים ונפלאות שבכל יום עמנו. לעומת זאת מצד שני ה'אזור' של הקב"ה, הפעולות שבהם הוא מראה עוצמתו האדירה, הם מעשי ה'עוז'. עוז – כוח מתמיד בלתי מתמוטט. פעולות הטבע הקבועות, מתנהלות באנרגיה עצומה, כדור הארץ עם כל כובדו האדיר מסתובב על צירו, השמש מחממת אותו בבעירה עצומה, כמויות מים עצומות נשפכות

רחמנא אמר אידכר

בעוז במפלי הניאגרה, גלי פרא בגובה עשרות מטרים מתרוממים במרחבי הים, עננים נושאים מסה של מליוני קוב מים משייטים להם מעל הארץ, וכו' וכו'.

המשורר מתפעל איך כדור הארץ לא מתמוטט משני המערכות הסותרות הללו, מערכת הטבע 'עוז' ומערכת הניסים 'גאות'.

אאמו"ר שליט"א הביא פעם דוגמא לסתירה זו – אנו יודעים שיהושע העמיד את השמש בגבעון, אבל הרי השמש אינה נעה אלא הכדור נע על צירו, נמצא אם כן שכאשר השמש 'עמדה' – בעצם כדור הארץ נעצר מסיבובו. אתם יודעים מה אמור לקרות כאשר התנועה של כדור הארץ נעצרת? כולנו צריכים היינו לעוף קדימה! [היזכרו מה קורה לרכב קטן שבולם בבת אחת, ותבינו מה אמור לקרות ליקום שנע במהירות 1,800 קמ"ש!] והנה, הכדור בלם את תנועתו, והחיים המשיכו כרגיל, הקב"ה מנהל את עולמו ב'גאות' וב'עוז' בו זמנית, בד בבד, בלא שהעולם מתמוטט ממערכות סותרות אלו.

פסוק שישי של מלכויות

שָׂאוּ שְׂעָרֵימָן רָאשֵׁיכֶם וְהַנְּשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד ה' עֲזֹז וְגִבּוֹר ה' גִּבּוֹר מִלְחָמָה: שָׂאוּ שְׂעָרֵימָן רָאשֵׁיכֶם וְהַנְּשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד ה' צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֶלָה:

המשורר פונה אל שערי הארץ, פתחי עולם, וקורא להם להתרומם כדי שיבוא מלך הכבוד. מה זה 'מלך הכבוד'? כאשר המלך בתוך ארמונו, בין בני משפחתו ומשרתיו האישיים, אין כ"כ הרגשה של כבוד סביבו. ההתנהלות היא 'בנעלי בית'. אבל כאשר המלך יוצא מארמונו לבקר את אזרחיו, אז הוא מופיע בהדרת כבוד – משמרות כבוד של חיילים מצוחצחים, תרועת חצוצרות, תהלכות כרכרות, פמליא ענקית, וכו' וכו'.

אנו מבקשים ששערי הארץ יפתחו והקב"ה בכבודו ובעצמו יופיע לעיני כל חי כ'מלך הכבוד', במלוא הדרו כ'עוז וגבור' כ'גבור מלחמה', וכו' צבא-ות' – שכל צבאות היקום שלו.

פסוק שביעי של מלכויות

וְעַל יְדֵי עַבְדֶּיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר: כֹּה־אָמַר ה' מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֵאֲלֹהֵי ה' צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרֹון וּמִבְלַעֲדִי אֵין אֱלֹהִים:

הקב"ה אומר שהוא המנהיג היחידי של צבאות היקום, רבבי רבבות מלאכים, כוכבים ומערכות שמיים. רבבי רבבות בני אדם, חיות, בהמות, עופות ודגים. רבבי רבבות עצים, שיחים, עשבים, פרחים... את כל צבאות השמים והארץ מנהיג הקב"ה לבדו, הוא ראשון והוא אחרון, ובלעדיו אין שום כוח ויכולת לאחר

רחמנא אמר אידכר

ואת כל זה הוא מנהיג בתור 'מלך ישראל וגואלו'. זהו שמו. לצורך זה כל סיבובי ההשגחה, הסתעפויות ההנהגה, גילגולי מאורעות ההיסטוריה, מהתחלה ועד הסוף, מראשון ועד אחרון, הכל הכל נעשה כדי לגלות את מלכותו כ'מלך ישראל וגואלו'.
אנו מתחננים בפסוק זה שיתגלה הקב"ה כמלכנו, שמנהיג אותנו באהבה מאז ולעולם, ויאמר כל אשר נשמה באפו 'ה' אלקי ישראל מלך'.

פסוק שמיני של מלכויות

וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהָרַ צִיּוֹן לִישָׁפֹט אֶת־הָרָעָה וְהָיְתָה לָהּ הַמְּלוּכָה:

'מושיעים' הם המלך המשיח וחבריו – שבעת הרועים ושמונת נסיכי אדם [הגמרא בסוכה נב מפרטת את שמותיהם, הלא הם: דוד, אדם, שת, מתושלח, אברהם, יעקב, משה, ישי, שאול, שמואל, עמוס, צפניה, צדקיה, משיח, אליהו] שיקומו לתחיית המתים בראשונה וישפטו את אדם [עמלק, גרמניה הארורה, הנצרות האכזרית] על כל אשר עוללו לנו.
ואז – תהיה לה' המלוכה.

המלכות דורשת נקמה ודין באותם שהעזו ללחום בנסיכי המלוכה – בני ישראל. כל אחד שדיבר עם ניצול שואה הרגיש את התשוקה הגדולה לנקמה בארורים הרשעים, האכזרים השפלים, ויכול לעורר אצלו במעט את השנאה לעמלק וממשיכי דרכו, הוא קורא פסוק זה בתפילה ותחנון שנזכה 'לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאומים לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל'.

פסוק תשיעי של מלכויות

וְהָיְתָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד:

הגמרא בפסחים דף נ' שואלת על הפסוק הזה: אטו האידנא לאו אחד הוא? - אמר רבי אחא בר חנינא: לא כעולם הזה העולם הבא; העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא - כולו הטוב והמטיב.

כלומר, כאשר יהיה ה' מלך על כל הארץ, ויכלה הרע מן העולם, הרי ממילא כנגד זה גם לא יהיה צורך עוד במידת הדין, וכל הנהגות ה' יהיו בחסד גלוי.

אנחנו יודעים שגם הקשיים וההתמודדויות שלנו, הינם באמת חסד ה' לטובתנו ולתועלתנו, אבל אנחנו רוצים חסד ה' כזה שלא נברך עליו 'דיין האמת' אלא 'הטוב והמטיב', שהוא ייראה גם כלפי חוץ כחסד והטבה. לא נצטרך להכיר את הקב"ה גם בשמו כשופט ומעניש אלא רק בשמו כמטיב ומעניק.

הגאון רבי משה שפירא זצ"ל אמר בשיעורו:

רחמנא אמר אידכר

"אני מספר תמיד שרבי לוי יצחק ברדיטשוב'ר היה אומר להקב"ה לפני ר"ה: "שיק מיר א שנה-טובה אז מיין ווייב זאל עס אויך קענען ליינען..." ["שלח לי מין 'שנה-טובה' כזאת שאשתי גם תדע לקרוא את זה..."].

אנו מאמינים שבאמת הכל לטובה, והקב"ה מנהיג הכל לטובה, אבל מבקשים "הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו", תן לנו את זה, שזה יגיע עד אלינו!"

פסוק עשירי ממלכויות

ובתורתך כתוב לאמר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

לאחר שהשלמנו ג' פעמים ג' פסוקים מן התורה (גילויי המלכות בעבר) מן הכתובים (גילויי המלכות בהווה) ומן הנביאים (גילויי המלכות העתידיים), אנו כוללים ומשלימים הכל בפסוק אחד נשגב:

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד!

בעל התניא נ"ע שואל מה החילוק בין מסירות הנפש הנרמזת במילים ה' אחד (שאמרו חז"ל שצריך לכוון בו למסור נפש על קדושת שמו יתברך) לבין מסירות הנפש שאומרים מיד אח"כ 'בכל נפשך' – אפילו נוטל את נפשך? הרי לכאורה זוהי כפילות ממש.

וביאר, שיש שני מיני מסירות נפש, יש אחד שמרוב אהבתו את בנו מחליט למסור נפש עבורו, ולהקריב את חייו למענו. זוהי פסגת האהבה. אבל יש מסירות נפש של שומרי המלך. נחשוב לעצמנו: הרי כאשר מאבטחי ראש-הממשלה ישמעו יריות הם יזנקו מיד עליו, להגן עליו בגופם, לספוג את כדורי המוות למענו, האם באמת הם צדיקים כל כך?! האם הם אכן אוהבים כ"כ את המדינה ואת ראשה עד שהסכימו להקריב את חייהם למענו?! לא ולא! באותה שעה הם פשוט לא חושבים כלל. כאשר הם 'נכנסים' לתפקיד, הם מרוכזים רק בעניין היחידי – שמירתו של ראש הממשלה, הם לא חושבים על משהו אחר. [יתכן ומסתבר שהסיבה שהם מלכתחילה נכנסו לתפקיד היתה תמורת כסף או כבוד או סיפוק וכדומה, שהיה שווה להם מחמת שהם שיערו שכפי הנראה תפקיד זה לא יטול מהם את חייהם, אבל לאחר שהם בתפקיד הם מרוכזים כל-כולם בשמירת המלך, שום דבר לא מעניין אותם, בלי היסוס הם קופצים למסור נפשם עבורו!]

זהו ה' אחד'. איננו מקריבים חיינו על מזבח אהבתנו את ה', כמו בפסוק 'ואהבת.. בכל נפשך', אין כאן שום מסירות, אלא תחושה עמוקה שהוא המלך לבדו וכולנו חייליו, משמר המלוכה, העומדים הכן לשמשו ולציית לפקודותיו, אנו זוכרים שהוא המציאות היחידה באמת שכולנו טפלים אליה ונובעים ממנה, על כן אין לנו שום שיקול נוסף בלעדיו.

זהו הסיכום של עבודת מלכויות:

במלכויות האדם מביט בפרספקטיבה של הבריאה כולה - אנושות ובעלי חיים, עופות ודגים, צמחים ופרפרים, 'בשות וימים, הרים ועמקים, מדבריות ויערות, שמים, עננים, רבבות כוכבים,

רחמנא אמר אידכר

מערכות שמיים, גלקסיות, גדודי מלאכים, שרפים ואופנים – הכל הוא חלק מארמון מלוכה ענק ומפואר, שנועד לבטא את מלכות ה' לבדו. בפסוק זה מרגיש האדם חלק מיצירה ענקית של מלכות ה'. הוא בעצם איש זעיר שמבקר בתוך ארמון מלוכה נשגב, עצום ממדים.

***

זכרונות

לעומת הפרספקטיבה האוניברסלית של מלכויות, הרי בזכרונות מביט האדם בפרספקטיבה של פרטי-פרטים. כל מאורעות האנושות לדורותיה, מאדם הראשון ועד עתה, נערים וזקנים, בחורים ובתולות, ילדים וילדות, עמים שונים, שבטים מגוונים, מדינות עולות ויורדות – שעל כל אחד מהם עובר אין ספור התפתחויות והתמודדויות, סבל ועונג, עצב ושמחה, רוגע ודאגה, מריבה ושלום, כישלון והצלחה, אכילה ושינה, לימוד ובחינה, סערות וסופות, שרב ויובש, מוות וחיים, וכל פרט ופרט מטריליוני-טריליוני המאורעות הללו – הפרטיים והציבוריים, הלאומיים והמדינתיים – מחושב ומדוקדק ונארג בחכמה על מנת להגביר את הטוב על הרע, להביא את גמול הרעה ואת שכר הטובה. הכל מסובב בחכמה עצומה בהשגחה מפותלת – מאורעות שאירעו לפני מאות שנים נותנים את פירותיהם ותכליתם כיום, ירידה בבורסה במזרח הרחוק מיועדת לייסר איזה יהודי מתל אביב – וכמובן יש לה מלבד זאת עוד רבבות ייעודים שונים ומגוונים – וכו' וכו'. כל מאורע שלנו הוא חלק ממערכת עצומה של מאורעות מחושבים ומתואמים ומגיבים זה לזה, על מנת להביא אותנו אל הטוב ולהסיר מאתנו את הרע. הכוח הזה – שפעולה או מאורע שהתרחשו לפני אלפי שנים יתנו את תוצאותיהם בשנה זו, זהו הכוח של זיכרון.

אצלנו בני האדם – אם מישוהו היטיב לנו לפני חמישים שנה, חל על זה חוק ההתיישנות... כבר איננו זוכרים זאת, כל שכן כאשר הוא עשה זאת לפני אלפי שנים, אבל בעולמו של הקב"ה יש כוח לכל מעשה של אדם להיזכר ולתת את פירותיו גם לאחר אלפי שנים. אנו צריכים

רחמנא אמר אידכר

להיות אלו 'המזכירים את השם' שמכניסים לפניו זכרונות לטובה, שיעוררו חסד ורחמים ויבטלו גזירות רעות וקשות.

גם בזכרונות אנו מזכירים ג' פסוקים של תורה, המבטאים את גילויי השגחת ה' בעבר, ג' פסוקים של כתובים, המבטאים את גילויי השגחת ה' בהווה, וג' פסוקים של נביאים, המבטאים את השגחת ה' בעתיד.

פסוק ראשון של זכרונות מן התורה

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת כָּל־הַחַיָּה וְאֶת־כָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁכַּח הַמָּיִם:

זוהי הפעם הראשונה שמוזכר בתורה 'זיכרון', זהו הזכרון השורשי ביותר, זכרון הבריאה. לאחר שכל הבריאה נימוחה ונשחתה במבול, זוכר הקב"ה את רצונו לברוא את העולם והוא מחליט לחדש את הבריאה שוב, מהתחלה.

בפסוק זה אנו מתבוננים בכך שעצם מציאות היקום בשנה הקרובה איננה דבר המובן מאליו, בכל שנה העולם נידון מחדש. ראש השנה הוא 'יום הרת עולם' הקב"ה מחליט שוב לברוא את העולם. כיום אנו יודעים כמה סכנות גלובליות עלולות לפגוע ביקום כולו, הן סכנות אקולוגיות – פגיעה באוזון, התחממות כדור הארץ, סערות וסופות, הצפות ובצורות, הן סכנות אסטרונומיות כמו פגיעת אסטרואידים, הן סכנות אנושיות – מתוך אלפי פצצות אטום המסתובבות בעולם מפורק ומבולגן כשלנו, מספיק כמה בודדות שיגיעו לידי מטורפים/טוריסטים שיכולים להשמיד עמם את העולם כולו.

המיוחד בפסוק זה הוא שהקב"ה זוכר גם 'את כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה', גם בעלי החיים נמצאים תחת הזכרון וההשגחה של הקב"ה. 'גם כל היצור לא נכחד ממך'.

רש"י פירש 'ויזכור אלקים' – זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים... ויעבר אלקים רוח – רוח תנחומין והנחה עברה לפניו על הארץ – על עסקי הארץ'. בפסוק זה אנחנו מעוררים זכרון של רחמים, שיהפוך את מידת הדין העלולה להשמיד את כל היקום על יושביו – למידת רחמים המנשבת רוח תנחומין ורווחה ומשקיטה את המים הסוערים המאיימים להשחית את העולם.

פסוק שני של זכרונות

וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב:

רחמנא אמר אידכר

לפני הפסוק הזה כתוב בתורה 'ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה' רואים אנו דבר מבהיל, שלמרות שהיה ברית עם אברהם יצחק ויעקב, ולמרות שפרעה נצטרע והתעלל בתינוקות בני ישראל הטהורים, מכל מקום בלי 'נאקתם' – שתעורר את זכרון ברית האבות, לא היה זכרון הברית עולה לפניו יתברך.

כי אנחנו הם 'המזכירים את ה', מכניסים את הזכרון לפניו יתברך, ובלי התפילות והנאקות אין זכרונו בא לפניו לטובה.

יש חידוש נוסף בפסוק זה, שלמרות שבני ישראל לא כינסו עצרות תפילה המוניות, וגם כל אחד לבדו לא נעמד להתפלל לפני ה', רק 'ויאנחו מן העבודה ויזעקו', מכל מקום 'ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה', הקב"ה מחשיב כל אנחה של יהודי, כל שברון לב, כל אמירת 'אוי... רבונו של עולם!' לתפילה גדולה המגעת עד כסא הכבוד.

בפסוק זה אנו מעוררים מידה זו – שיחשיב הקב"ה את כל אנקותיהם ותלאותיהם של בניו האהובים הנאנקים 'מן העבודה' – מדאגות של בריאות, חינוך ילדים, פרנסה, חובות, שלום בית, מצוקות נפשיות, וכו' וכו' – כתפילה נוראה שתזכיר לפניו את בריתו את אברהם יצחק ויעקב, ויבוא לגאלנו כבגאולת מצרים.

פסוק שלישי של זכרונות

וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

בפסוק זה מכניסים אנו את זכרון הארץ, 'והארץ אזכור'. איך נראית ארצנו הקדושה, היכל ה', ארץ הנבואה, פלטרין של מעלה – וכיום היא מלאה במליוני ערביים בני השפחה המחרפים מערכות אלקים חיים, המשתוקקים לגרש ולהרוג את בניו האהובים. לצערנו היא גם מלאה במעשים לא טובים, שונים ומשונים, שמטמאים את הארץ. אנו מעוררים את זכרון הארץ 'זכור ה' חיבת ירושלים, אהבת ציון אל תשכח לנצח', שיגרש את אויבנו מפנינו, שנזכה להתנהג בה כראוי, להרגיש את רוח ה' החופפת עליה, ולראות בשוב ה' ציון.

פסוק רביעי של זכרונות

זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלָאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם ה':

פירש הרד"ק: הנפלאות שעשה עמהם בכל דור ודור הם זכר שעשה לנפלאותיו הראשונים שעשה עמהם במצרים, שאדם זוכר אותם על ידי אלה הנפלאות. בפסוק זה אנחנו מעוררים את המידה של 'נפלאות', לפעמים הקב"ה עושה פלאי פלאות, ניסים גלויים, המזכירים את ניסי מצרים. אנו מבקשים שיעשה לנו אותם, כיון שהוא חנון ורחום.

רחמנא אמר אידכר

אנחנו זקוקים לכל הרבה 'נפלאות', ישנם חולים אנושים שבלי נפלאות נגזר מצבם חלילה, ישנם מעוכבי זיווג, חשוכי בנים, בעלי חובות, בעלי יסורים – שבלי ניסים ונפלאות נראה שמצבם מייאש לגמרי.

אבל בראש השנה יש לנו כוח. אנחנו מזכירים לפניו את מה שלימד אותנו דוד ברוח קדשו 'זכר עשה לנפלאותיו', הקב"ה מעורר בכל דור ודור את הנפלאות.

פסוק חמישי של זכרוננו

טָרַף נָתַן לִירָאִיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ:

יראי ה' העוסקים בתורתו ובעבודתו חיים תמיד מתוך דחק של פרנסה, אבל הקב"ה כרת להם ברית שהוא יתן להם לעולם 'טרף' מזון, לא יהיה צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. אמנם צמצום – אבל לא רעב, הסתפקות במועט – אבל לא מחסור.

בשנים האחרונות, אלפי עמלי תורה נמצאים במצוקה גדולה של פרנסה, הקצבאות נעלמו, היוקר האמיר, רמת החיים עלתה, ואברכים נאנקים תחת לחץ הפרנסה. [אני מכיר כאלו שאפילו נאלצו לצאת בשעות סדר שני לעבודת תכנות-מחשב מחמת זה...!]
בפסוק זה אנו מעוררים את בריתו של הקב"ה ליתן טרף ליראיו, שלא יחסר מזון ופרנסה לעובדי ה' ועמלי התורה.

פסוק שישי של זכרונות

וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיַּנְחֵם כְּרֹב חֲסִדָּיו:

כאן אנו מעוררים מידה נוספת של זיכרון הברית: כאשר נכנס זכרון ברית האבות לפני הקב"ה הוא 'מתנחם' על הגזירות שנגזרו על ישראל, 'כרוב חסדיו' – פירש המצודות, ולא כמעשיהם, למרות שמצד המעשים עלולים חלילה להיענש קשות, הקב"ה ניחם על הרעה כרוב חסדיו העצומים. אנו יודעים שבכל שנה נגזרות גם גזירות קשות, שונות ומשונות. בכל שנה ישנם יהודים שעולמם חרב עליהם, שנחתה עליהם צרה איומה – כאשר אנו אומרים פסוק זה, אנו מעוררים את המידה של הנחמה מהגזירה, שאפילו אם עמד הקב"ה לגזור גזירות קשות הוא נזכר באהבת האבות וניחם על הרעה.

פסוק שביעי של זכרונות

הָלַךְ וַקְרָאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם יֹאמַר כֹּה אָמַר ה' זָכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֶּתָּ כָּלִילֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה:

הדברים מפליאים, הרי בני ישראל יצאו למדבר אחרי ה', מחמת שהאמינו ובטחו בו ששם ינצלו מן המצרים ויגיעו אל המנוחה ואל הנחלה לארץ חמדה, אם כן – לא היתה שם 'התנדבות' ו'הקרבה' אלא יציאה וברירה מן המצרים המשעבדים, ומדוע א"כ נחשב הדבר כזכות לעם ישראל?

רחמנא אמר אידכר

זהו מרחמיו של הקב"ה שמתייחס גם לדברים שאנו עושים 'למענינו', בשביל טובתנו ותועלתנו, כאילו אנו עושים בזה חסד עם הקב"ה. כן מעוררים אנו זכרון נפלא ונשגב: זכרון אהבתנו הקדומה והנצחית את הקב"ה. לפעמים בני זוג כועסים ומתרחקים קצת זה מזה, אבל כאשר הם נזכרים באהבת כלולותיהם הראשונה, איך היו זוג צעיר ואוהב, עם עיניים נוצצות ולב רוגש, זה מעורר גם עתה את מידת הוויתור והסליחה.

פסוק שמיני של זכרונות

וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אֲוֶתְךָ בְּיָמֶיךָ נְעוּרֶיךָ וְהִקְמוֹתִי לְךָ בְּרִית עוֹלָם:

במבט ראשון יש כאן מילה מיותרת: וזכרתי 'אני' את בריתי אותך, היה צריך לומר 'וזכרתי את בריתי אותך', מהי ההדגשה 'אני'?

אך כאשר קוראים את הפסוק בהקשרו בנביא, מבינים את העניין:

כי כה אמר אד-נ' ה' ועשיתי אותך כאשר עשית אשר בזית אלה להפר ברית? [וכי סבורה את שגם אני אעשה כמוך? לא! אלא] וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך [למרות ש'את' הפרת את הברית 'אני' אקיים אותן] והקמותי לך ברית עולם: וזכרת את דרכיך ונכלמת, בקחתך את אחותיך הגדלות ממך אל הקטנות ממך [כאשר תכבשי את כל הארצות השכנות, הגדולות והקטנות] ונתתי אתהן לך לבנות, ולא מבריתך [למרות שלא מגיע לך]: והקימותי אני את בריתי אתך, וידעת כי אני ה': למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך, בכפרי לך לכל אשר עשית, נאם אדני ה':

כתוב כאן דבר נורא: שהקב"ה יגאל אותנו ויכפר על כל חטאינו למרות שלא מגיע לנו, כדי שנתבייש וניכלם כאשר נראה איך הוא נאמן בבריתו בעוד אנו בגדנו והפרנו את הברית. [בושה זו איננה רק עונש, אלא בעיקר תכליתה לחבר אותנו אליו יתברך מחדש בעבותות של אהבה גדולה המחזקות ע"י הבושה העצומה 'איך התנהגנו אליו לעומת איך שהוא התנהג אלינו' וע"ז לא נעזי עוד להתרחק ממנו לעולם].

כאשר אנו אומרים זאת בראש השנה, אנו מבקשים לעורר מידה זו אצל הקב"ה, שלמרות שאנו הפרנו ובגדנו, חטאנו ופשענו, מכל מקום הוא לא יתנהג עמנו כמידתנו, הוא יהיה נאמן בבריתו ויגאלנו גאולת עולמים.

פסוק תשיעי של זכרונות

הַבֶּן יִקְרֶה לִּי אֶפְרַיִם אִם יִלְדָּה שְׁעָשָׂעִים כִּי־מִדֵּי דְבַרִּי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל־כֵּן הָמוּ מֵעַל לִּי רַחֵם אֶרְחָמֶנּוּ נְאֻם־יְהוָה:

זה פסוק שרבים רבים משתבשים בביאורו: נראה להם שהכתוב אומר שאפרים הוא 'הבן יקר לי', אבל לא זהו פירוש הכתוב, ה"א שלפני 'בן יקר' איננה ה"א הידיעה אלא ה"א התמיהה, זוהי תמיהה שהקב"ה כביכול תמה על עצמו: מה זה שאני זוכר אותו תמיד כאילו הוא בן יקר לי שלא חטא לי מעולם, וכי הוא ילד שעשועים, והרי הוא חטא הרבה לפני, ומדוע מעי הומים עליו ברחמים עצומים מדי דברי בו?!

רחמנא אמר אידכר

[לכן האות ב"ת של הבן יקיר איננה מודגשת אלא רפויה, כמשפטה לאחר ה"א התמיהה, ואם הש"ץ אצלכם בבית הכנסת אומר חלילה בב"ת מודגשת, צריך להחזיר אותו כי שינה את משמעות הפסוק לגמרי].
כאן צריך לבכות...

אנו אומרים כאן שאפילו הקב"ה כביכול מתפלא על עצמו ('גם בעיני יפלא') איך הוא אוהב את ישראל למרות חטאיהם הרבים. עד כדי גדולה ועצומה אהבתו אלינו, עד שהוא 'אסור ברהטים', כבול כביכול בחבלי האהבה אלינו.

פסוק עשירי של זכרונות

וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשֻׁנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהַזְכִּיר לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי
ק':

יציאת מצרים לא היתה מאורע חד פעמי, היא היתה התחלתה של הגאולה הנצחית, כמו שהבטיח לנו הקב"ה 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', כי תכליתה של גאולת מצרים היא 'להיות להם לאלקים' ועד שלא נגיע לתכלית זו בשלימות – שיתגלה ה' כמלך ישראל – עדיין לא נשלמה גאולת מצרים. וכמו שאנו אומרים בקדושת כתר 'הן גאלתי אתכם אחרית כראשית להיות לכם לאלקים'.

בפסוק העשירי אנו מעוררים את הזיכרון הכולל, שכלולים בו כל הזכרונות הטובים כולם – זכרון גאולת מצרים. שנימלט מפרעה הרשע הרוחני והגשמי שמשעבד אותנו שיעבוד מר וקשה, ונצא לגאולת עולמים, גאולה שלימה ונצחית, בב"א.

***

שופרות

לאחר שלמדנו על 'מלכויות' מלכות ה' על כל היקום ועל 'זכרונות' השגחת ה' על כל פרט ופרט, הגענו היום ללמוד את התכלית – 'שופרות', התגלות ה' וגאולת עולם. השופר הוא הדרך שבה הקב"ה מתגלה לדבר אלינו, והדרך שבה אנחנו זועקים אליו זעקה המגיעת עד עולם הייחוד, הנקודה הגבוהה ביותר בכסא הכבוד, השופר 'נוגע' בנקודת הקשר הגבוהה ביותר בין ישראל לקב"ה.

לקב"ה ולנו אין 'שפה משותפת', כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. את הקשר הפנימי העמוק בין ישראל לקב"ה מבטא קול ללא מילים, קול של כמיהה וגעגוע, ערגה ותחנון. גם הקב"ה מצייד מתגלה אלינו בקול שופר, כאשר הוא מדבר אלינו, עיקר הגילוי הוא 'ללא מילים', קול השופר הנשמע משמי שמיים מבשר על הופעה הרואית, גילוי נשגב 'שלא נתפס במילים', שמעורר רטט והתרגשות, הוד ומורא, קדושה וטהרה.

הפעם הראשונה ש'נוצר קשר' בין הקב"ה לעמו בקול שופר, היה במעמד הר סיני. מאז ועד עתה אנו ממשיכים את קול השופר בראש השנה, בבית המקדש, בעתות צרה, כאשר אנו מבקשים לעורר את נקודת החיבור העמוקה ביותר בין ישראל לקב"ה. אנו מייחלים ומצפים לשמוע את קול השופר הגדול שיבשר את הבשורה הגדולה על התגלות ה' להוציאנו לחירות. אמנם גם לאחר ביאת המשיח בב"א נמשיך להשתמש בשופר לפני ה' להעלות את זכרוננו לפניו לנצח נצחים.

פסוק ראשון של שופרות

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֲלִית הַבִּקֹּר וַיְהִי קֹלֶת וּבְרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר תָּזַק מֵאֵד וַיִּתְרַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה:

חז"ל אמרו שהקב"ה הקדים והמתין להם על הר סיני בהיות הבוקר לצאת לקראתם, בעוד בני ישראל היו עדיין 'במחנה', ישנים היו עדיין על מיטתם.

כאן אנו מעוררים את מידת החרדה שמתעוררת ע"י השופר, השופר קורא, מעורר וזועק: המלך מופיע, ואתה עודך שוכב על מיטתך בתוך המחנה! מהרה חושה, זנק ממיטתך וצא אל האלקים היוצא לקראתך!

ישנם אנשים שעד רגע שמיעת השופר בראש השנה, הם עדיין 'לא יצאו מן המחנה', הם לא התכוננו בכלל, תקיעת השופר 'תופסת' אותם ישנים עמוקות...

רחמנא אמר אידכר

הם חושבים להתעורר, אבל מפטירים לעצמם שעכשיו זה 'מאוחר מדי'.. אולי באלול הבא נזכור להקדים ולהתעורר...

ולא כך הוא! השופר יכול להוציא את האדם בבת אחת מן המחנה אל הגילוי העצום של הר סיני!

אנחנו מעוררים בפסוק זה לפניו שיתגלה אלינו בתקיעת השופר באופן זה שיגרום לנו לקפוץ לרוץ לקראתנו, 'משכני' – אחר כך נרוצה'.

פסוק שני של שופרות

וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחִזְקָה מְאֹד מִשָּׁה יִדְבָּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל:

כאן אנו מעוררים את מידת האין-סופיות של התגלות ה'. זה מבטא קול השופר הנמשך, ממשיך והולך, הולך ומתחזק, עוד ועוד ועוד ועוד... ואין לקול סוף...

מכיון שהקב"ה אין לו שום קצבה, הרי ממילא אין תכלית וסוף להתקרבות אליו, כאשר אנו מרגישים את התגלותו, אנחנו מיד מרגישים עד כמה הוא עודנו א-ל מסתתר וצמאים לעוד ועוד רובדי התגלות...

הגר"מ שפירא זצ"ל היה אומר שאנו יכולים להרגיש זאת היטב בלימוד התורה שניתנה לנו בקול שופר, ככל שאנו מעמיקים בה – כך אנו מגלים עוד רובדים מכוסים, מכל סוגיא 'קטנה' בש"ס אפשר לחדש חידושים על חידושים, עוד ועוד ועוד, קול גדול ולא יסף! הננו מבקשים ומתחננים לזכות לראות גילוי אחר גילוי, פנימיות אחר פנימיות, מחיל אל חיל.

פסוק שלישי של שופרות

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשּׁוֹפָר וְאֶת־הַקֶּהָר עֲשֹׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּזְעְזְעוּ וַיַּעֲמָדוּ מִרְחֹק:

כאן אנו מעוררים את המוחשיות של קול השופר – 'רואים' את הקולות. איננו רק 'שומעים' מרחוק את הקול, אלא גם רואים את משמעותו במוחש. כל כך מוחש, עד שנעו לאחוריהם 'ב' מיל, ויעמדו מרחוק, ומלאכי השרת 'ידודן ידודן' מסייעים אותם להחזירם. לפעמים המוחשיות של הגילוי והקירבה מטיל על האדם עול של מורא, עד שהוא נרתע ומתרחק, והקב"ה מסייע לאדם לשוב ולהתקרב מעט מעט, להרגיש את נועם ה' ומתיקות קרבתו.

כבר ביארנו שפסוקי הכתובים מתארים את הבחינה השייכת להווה. כך גם בשופרות – בעוד פסוקי התורה תיארו את שופר הר סיני, ופסוקי הנביאים יתארו את שופר העתיד, הרי פסוקי הכתובים מתארים את השופר שבהווה, השופר שבין שופר הר סיני לשופר גדול לחירותנו. כתוצאה מכך ישנו הבדל נוסף: את השופר שבתורה ושבנביאים הקב"ה תוקע, ואילו את השופר שבכתובים אנחנו תוקעים לפנינו. כי בהווה, איננו זוכים לשמוע את קול השופר מהשמיים, אלא אנו מעלים את קול השופר אל השמיים. אמנם – כאשר נקשיב היטב, נזכה בעז"ה לשמוע בקול השופר שלנו את קול שופרו של הקב"ה המשיב לנו ותוקע כנגדנו. "ועדיין איני יודע מיהו התוקע? תלמוד לומר וה' אלקים בשופר יתקע" (ספרי).

רחמנא אמר אידכר

פסוק רביעי של שופרות

עֲלֵה אֱלֹהִים בְּתִרְעָה ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר:

כאן אנו מעוררים את קול השופר של 'זכרונות', הקב"ה מופיע ומתגלה בשופר לשפוט את העולם. "בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה, מאי טעם, "עלה אלהים בתרועה", ובשעה שישראל נטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב "ה' בקול שופר", ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים.

תרועת השופר של ראש השנה מבטאת את מורא הדין הגדול, אך דוקא מורא זה שישראל מתייראין ומתריעין הוא זה שמעורר את רחמיו של הקב"ה להפוך מידת דין לרחמים. [כמו שביארנו בפרקי המבוא, כאשר אנו יראים מן הדין, זהו בעצמו פיוס של מידת הדין וסיבה לעורר עלינו רחמים עצומים].

פסוק חמישי של שופרות

בְּחִצְצֹרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה':

כאן אנו מעוררים את קול השופר של 'מלכויות', השופר מבטא את הוד המלכות המתגלית בהדר גאונה. כאשר אנו עומדים בראש השנה לפני ולפנים - לפני המלך ה', מריעים לפניו בקול שופר. אמנם כאשר עומדות היו רגלינו בהר הבית, לפני המלך, היתה מצוה מיוחדת בראש השנה: לתקוע את השופר בליווי ב' חוצצרות מן הצדדים. זהו ביטוי נוסף להדר המלכות המתגלית בשופר.

פסוק שישי של שופרות

תִּקְעוּ בְּחִדְשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לַיּוֹם תִּגְנוּ:

כאן אנו מעוררים את קול השופר של 'שופרות', המבטא התגלות וקשר בין הקב"ה לישראל, 'אלקי יעקב'.

פעולתו הטמירה של השופר עמוקה וגבוהה כל כך עד שהיא 'בכסה', מכוסה ונעלמת, 'כי חוק לישראל הוא' בלא טעם, כמו שכתב הרמב"ם 'גזירת הכתוב היא', לא נוכל להשיג את מלוא המשמעות של השופר, לעולם יהיה הוא בבחינת 'חוק' ו'גזירת הכתוב'.

צעיר אחד מבני עדת תימן סיפר לי בטרונאי על מנהג אבותיו לקרוא לפני התקיעות בקול רגש ובעיניים דומעות את דברי הרמב"ם: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וכו' וכו'".

אותו צעיר – שתלה עיניים מעריצות בבני עדות אחרות הקוראים אז דברי הזהור או פרק למנצח ז' פעמים ולא 'סתם' רמב"ם... – תמה באוזני: מדוע הזקנים התמימים אצלנו מתרגשים כל כך מדברי הרמב"ם הללו, הרי הרמב"ם הקדים בפירוש שאין זה אלא רמז ואינו טעם המצוה, ומדוע עושים הם עסק גדול כל כך מרמז זה שהזכיר הרמב"ם?!

השבתי לו: שטיא, איך לא תבין ותשכיל מנהג אבותיך הקדושים, אין הם בוכים מה'רמז יש בו', כי אם מה'גזירת הכתוב'... וכי יש מועד נוסף שאנו מקיימים את מצוותיו ל'גזירת הכתוב'?! השופר של ראש השנה גבוה וטמיר כל כך, עד שאין לנו תפיסה בו עד שהגדירו הכתוב כ'חוק', עד שחז"ל אמרו עליו 'למה תוקעים? רחמנא אמר תקעו', עד שהרמב"ם כתב 'גזירת הכתוב הוא' – וכי איך אפשר שלא לבכות ולהתרגש מעניין נשגב כל כך?!

רחמנא אמר אידכר

אנו מוסיפים פסוק נוסף של שופרות מהכתובים:

הָלְלוּ יְהוָה הַלְלוּ־אֱלֹהִים בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזָז: הַלְלוּהוּ בַּגְּבוּרָתוֹ הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדָלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בַּנֶּבֶל וּכְנֹר: הַלְלוּהוּ בַּתֶּף וּמִחֹל הַלְלוּהוּ בַּמִּגְנָב וְעוּגָב: הַלְלוּהוּ בַּצִּלְצְלִי־שִׁמְעַ הַלְלוּהוּ בַּצִּלְצְלִי תְרוּעָה: כָּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה הַלְלוּ־יְהוָה:

תקיעת השופר על כל ג' משמעותיה משמשת כהילול ושבח וקילוס לפני ה'. כולנו יודעים את הפסוק 'תקעו בחדש שופר' אבל איננו שמים לב להקשר שבו נכתבו הדברים: 'הרנינו לאלקים עוזנו, הריעו לאלקי יעקב, שאו זמרה ותנו תוף, כנור נעים עם נבל, תקעו בחדש שופר וכו' השופר הוא חלק ממקהלת כלי שיר שמהללים את ה'. אמנם ההילול הוא בכך שהוא מעורר הוד מלכות, מוראה והופעתה, אבל אין לשכוח את העיקר שהוא צורת הילול לפני ה'. כך גם במזמור 'רננו צדיקים' כתוב: 'רננו צדיקים בה' לישירים נאווה תהילה, הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו, שירו לו שיר חדש, הטיבו נגן בתרועה' הרי איפוא שהתרועה היא ניגון מיוחד המצטרף אל הודיית הכינור וזמרת הנבל. [החתם סופר אומר שהתקיעה האחרונה שאנו תוקעים היא תקיעה של שמחה, 'וביום שמחתם... ותקעתם בחצוצרות', כי התקיעה היא הילול ושמחה לפני ה']

פסוק שביעי של שופרות

כָּל־יִשְׂרָאֵל תִּבְלֵ וְשִׁכְנֵי אֶרֶץ כְּנַעַן־גִּם הָרִים תִּרְאוּ וְתַקְעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמְעוּ:

השופר הוא מבשר ומודיע, בכל העולם כולו ישמע קולו למרחקים. רבינו בחי' הוסיף ש'שוכני ארץ' היינו המתים השוכנים באדמה, גם הם ישמעו את תקיעת השופר, ויקוצו לקולו.

פסוק שמיני של שופרות

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וְכָאֵל הָאֱבֹדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנִּדְחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַשְׁתַּחֲוִי לַה' בְּהָר הַקָּדֵשׁ בִּירוּשָׁלַם:

השופר יכניע את היצר הרע תחת הטוב, ויעורר את גחלת ישראל העוממת בלב האובדים והנדחים, להתלהט לתבערה גדולה של אש שלהבתיה, לבוא ולהשתחוות לה' בהר הקדש בירושלים.

פסוק תשיעי של שופרות

וְהָיָה עֲלֵיהֶם יִרְאָה וְיִצָּא כְבֹרֶק חֲצֹ וְאֲדָגִי ה' בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעְרֹת תִּמְרוֹ:

השופר יכניע את הגויים תחת ישראל, הוא יבשר על נצחונם ועליונותם של ישראל על כל העמים.

פסוק עשירי של שופרות

וּשְׁם נַעֲשֶׂה לַפָּנִיךְ אֶת קִרְבָּנוֹת חֻבּוּתֵינוּ כְּכַתּוּב בַּתּוֹרָה: וּבַיּוֹם שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאִשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עֲלֵתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

גם לאחר שנזכר לשופר גדול לחירותנו, לא יסתיים תפקידו של השופר, התגלות ה' אין לה קצבה ותכלית, עדיין נמשיך לזכות ע"י קול השופר שנתקע על הקרבנות לגילוי אחר גילוי, עליה אחר עליה, לנצח נצחים. בב"א.